

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Ing. Jana Staňková

**PROBLEMATIKA POSTAVENÍ SVĚDKA
V TRESTNÍM ŘÍZENÍ**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Mgr. Jiří Herczeg, Ph.D.

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 09.06.2013

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Podpis:

Poděkování:

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce Doc. JUDr. Mgr. Jiřímu Herczegovi, Ph.D za cenné připomínky a rady při vypracovávání této práce.

Obsah:

	Úvod	4
1.	Definice svědka	5
1.1.	Procesně právní aspekty postavení svědka	6
1.2.	Způsobilost být svědkem	8
2.	Provádění důkazu svědeckou výpovědí	9
3.	Práva a povinnosti svědka	13
3.1.	Povinnost svědčit	14
3.2.	Povinnost podrobit se konfrontaci a rekognici	15
3.3.	Právo odepřít výpověď, právo na respektování zákazu výslechu svědka	18
3.4.	Právo na právní pomoc	23
3.5.	Právo ohroženého svědka na poskytnutí ochrany	24
3.5.1.	Doporučení Rady Evropy v otázce ochrany svědků v trestním řízení	25
3.5.2.	Současná právní úprava ochrany ohrožených osob	26
3.5.3.	Institut utajeného svědka	26
3.5.4.	Zvláštní ustanovení o ochraně svědka v hlavním líčení	30
3.5.5.	Ochrana svědků podle zvláštního zákona	30
3.5.6.	System ochrany svědka v trestním řízení z pohledu Policie ČR	32
3.5.7.	Ochrana svědka: spáchání trestného činu na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti	34
3.5.8.	Problematika subsidiarity aplikace institutu zvláštní ochrany svědka	35
4.	Korunní svědek	38
4.1.	Přípustnost použití svědecké výpovědi tzv. korunního svědka	43
4.2.	Spolupracující obviněný	46
4.3.	Institut korunního svědka v právním řádu Slovenské republiky	49
	Shrnutí	51
	Seznam literatury	53
	Resume	55

Úvod

V této diplomové práci se budu zabývat postavením svědka v trestním řízení, jeho procesněprávními aspekty v souvislosti s právy a povinnostmi svědka. Dále se zaměřím na možnosti a formy ochrany svědka: podle trestního řádu, zákona o Policii ČR i podle zvláštního zákona o ochraně svědků. Zmíním se též o institutu tzv. korunního svědka, v porovnání s institutem spolupracujícího obviněného a také se budu snažit porovnat postavení korunního svědka v trestním řádu České republiky a Slovenské republiky. Cílem této práce je podat celkový přehled postavení svědka v trestním řízení, definovat kdo může popř. nemůže být svědkem, zaměřit se na procesní práva a povinnosti svědka, způsoby ochrany svědka v souvislosti s trestním řízením a dále analyzovat postavení obviněného v pozici tzv. korunního svědka, a to jak podle návrhu novely trestního řádu českého, tak i podle stávající platné úpravy slovenského trestního řádu.

Trestní řízení má klíčový význam v rámci trestní politiky státu. Je prostředkem k uplatnění trestního práva hmotného, které chrání nejdůležitější společenské zájmy tím, že hrozí sankcemi za jejich porušení. Trestní proces bývá často negativně ovlivňován různými nezákonnými vlivy, které mohou způsobit snížení kvality a efektivity trestního řízení, a v konečném důsledku mohou znemožnit spravedlivé potrestání pachatele trestného činu. Velkým problémem je zejména ovlivňování svědků závažných trestných činů.

Účelem trestního řízení je náležitě zjistit, zda byl trestný čin spáchán, a je-li tomu tak, zjistit jeho pachatele a uložit mu podle zákona trest nebo ochranné opatření, dále rozhodnutí vykonat, popř. jeho výkon zařídit, působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a k výchově občanů. K dosažení těchto cílů, zejména při zjišťování, zda byl trestný čin spáchán a kdo jej spáchal, je potřeba zákonným způsobem shromáždit a zpracovat relevantní důkazy, tak, aby v souladu se zásadou materiální pravdy byly zjištěny všechny okolnosti trestného činu významné pro rozhodnutí soudu, pokud možno v souladu se skutečností.

Za důkaz může podle § 89 odst. 2 trestního řádu sloužit vše, co je schopno přispět k objasnění věci. Dále je uveden pouze demonstrativní výčet důkazů (výpovědi obviněného, výpovědi svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení, ohledání). Zásadu volného hodnocení důkazů vyjadřuje § 2 odst. 6 trestního řádu tak, že *orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.*

V dalších částech trestního řádu jsou zmíněny zvláštní způsoby dokazování (§ 104a – § 104e), a to konfrontace, rekonstrukce, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. V praxi je zřejmě nejvíce vedle výpovědi obviněného využívána právě výpověď svědka trestného činu.

Z výše uvedeného je zřejmé, že postava svědka (a zejména jeho výpověď učiněná před orgány činnými v trestním řízení) je jednou z nejdůležitějších osob v trestním řízení. Proto jsou svědkovi kladeny povinnosti, má stanovená práva a je také důležitá jeho ochrana proti možnému ohrožení ze strany pachatele trestného činu, v jehož věci svědek vypovídá.

Výpověď svědka v trestním řízení je tedy základním a mnohdy nejdůležitějším důkazním prostředkem, a proto má mimořádný význam pro rozhodování soudu o vině a trestu. Navzdory tomu, že kriminalistika disponuje stále modernějšími metodami odhalování trestných činů a jejich pachatelů, svědecká výpověď zůstává i nadále stěžejním a nejčastějším důkazem, o který se soud opírá při rozhodování o vině a trestu obviněného. Obvinění mnohdy neváhají činit na svědka nátlak s cílem přinutit ho, aby v trestním řízení nevyprávěl, aby vypovídal křivě, popř. aby svoji pravdivou předchozí výpověď zásadním způsobem změnil ve prospěch obviněného. Svědci a osoby jim blízké se stávají objektem vydírání, je jim vyhrožováno ublížením na zdraví nebo fyzickou likvidací, jejich majetek se stává terčem útoků atd. Jakákoli forma nátlaku může svědky odradit od plnění jejich zákonné povinnosti svědčit v trestním řízení, a tak zjištění pachatele a jeho spravedlivé potrestání ztížit či zcela znemožnit. Vysoké procento trestné činnosti zůstává buď zcela skryto, nebo ze strany orgánů činných v trestním řízení neobjasněno, neboť osoby, které mají informace o trestné činnosti a mohly by pomoci orgánům činným v trestním řízení k jejímu objasnění, mají zcela oprávněné obavy z případné pomsty pachatele a bojí se svědčit. Je tedy nutné, aby stát aktivně vytvářel podmínky pro to, aby svědci vypovídali před orgány činnými v trestním řízení pokud možno co nejpravdivěji. Nezbytné je chránit zejména svědky nejzávažnějších trestných činů s využitím všech dostupných právních prostředků, a tak zamezit nezákonným vlivům na trestní řízení. Právní úprava ochrany svědka v trestním řízení musí hledat kompromis mezi dvěma rovnocennými zájmy: jednak zájmem na ochraně života, zdraví a dalších základních práv svědka na jedné straně a jednak právem obviněného na spravedlivý proces a obhajobu na straně druhé.

1. Definice svědka

Postava svědka se vyskytuje ve více odvětvích práva, např. v občanském právu - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který v § 126 odst. 1 definuje, že každá fyzická osoba, která není účastníkem řízení, je povinna dostavit se na předvolání k soudu a vypovídat jako

svědek; musí vypovědět pravdu a nic nezamlčovat, výpověď může odepřít jen tehdy, kdyby jí způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým. Ve správním právu: v zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád, je svědek pro správní řízení definován v § 55 odst. 1, podle něhož každý, kdo není účastníkem, je povinen vypovídat jako svědek; musí vypovídat pravdivě a nesmí nic zamlčet. Postavení důkazu mají svědci i v dalších řízeních, např. podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii (v kárném řízení - § 33 odst. 6, § 55 odst. 3), v zákoně č. 280/2009 Sb., daňový řád, v daňovém řízení (§ 96, § 117 odst. 1, písm b)), podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (§ 49 odst. 5, § 56 odst. 3, § 58 odst. 1, § 60 odst. 6), zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů (§ 16 a násl.), apod.

Trestní řád výslovně pojem svědka nedefinuje, tuto definici lze nalézt pouze v literatuře. Ta nejčastěji vymezuje svědka jako osobu rozdílnou od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o tom, co je jí známo o trestném činu, jeho pachateli a o okolnostech důležitých pro trestní řízení, přesněji o okolnostech, které viděla, slyšela nebo jinak vnímala svými smysly.¹

Podat zprávu o tom, co určitá osoba vnímala, může jen tato osoba. Svědek je nezastupitelný, musí vypovídat osobně – toto je výrazem zásady bezprostřednosti a zásady ústnosti v trestním řízení, kdy jednak soud (a potažmo i orgán činný v trestním řízení) má rozhodovat jen na základě důkazů před ním provedených a má při tom čerpat pokud možno z pramene nejbližšího zjišťované skutečnosti, a jednak má rozhodovat na základě ústního přednesu stran a zpravidla ústně provedených důkazů.² Zmíněné zásady jsou zakomponovány i přímo do trestního řádu: § 2 odst. 11 (zásada ústnosti) a § 2 odst. 12 (zásada bezprostřednosti).

1.1. Procesně právní aspekty postavení svědka

Proto, aby se fyzická osoba stala svědkem v procesním smyslu je třeba splnění následujících podmínek:

- a) Výpověď svědka musí být učiněna před příslušným orgánem činným v trestním řízení (§ 12 odst. 1) za splnění dalších procesních předpisů.
- b) Svědek musí být schopen správně vnímat a vypovídat o okolnostech případu.

---

¹ Např. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, 816 s., str. 389 nebo Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol.: Trestní právo procesní. 5. Vydání. Praha: ASPI, 2008, 824 s., str. 316

² Srov. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, 816 s., str. 170

c) Svědek zásadně není obviněný (pojem obviněný je třeba vykládat v širším smyslu: jako fyzickou osobu, proti které se koná trestní řízení, i podezřelou v přípravném řízení trestním, ale také obžalovaného; výjimkou může být postavení obviněného jako tzv. korunního svědka, viz. dále).

d) Svědkem také není spoluobviněný v téže věci, ledaže proti němu nebylo ani nemohlo být vedeno trestní řízení např. pro nedostatek věku, promlčení, amnestii, individuální milost atd., či řízení skončilo odsuzujícím nebo osvobozujícím pravomocným rozsudkem nebo pravomocným zastavením trestního stíhání. Za svědka tedy nelze pokládat ani osobu, která formálně není podezřelým nebo obviněným podle trestního řádu, ale kterou měl orgán činný v trestním řízení za podezřelého nebo obviněného pokládat.

e) Svědek je osoba odlišná od orgánů činných v trestním řízení nebo jiné osoby činné v téže věci např. jako pomocná osoba (zapisovatel, vyšší soudní úředník, probační úředník, asistent souce Nejvyššího soudu, tlumočník, znalec nebo obhájce (§ 27-§ 29 trestního řádu), konzultant podle § 157 odst. 3 trestního řádu atd.

f) Svědek může být též osoba poškozená trestným činem. Při výslechu takového svědka je třeba dbát na to, že sice vypovídá jako svědek, ale zpravidla bude mít zájem na tom, aby výsledkem řízení bylo jak usvědčení obviněného (jako forma odplaty za spáchaný trestný čin), tak (pokud je to možné) i uplatnění náhrady škody.

g) Svědek je osoba odlišná od znalce. Znalec si opatřuje znalost skutečností, o kterých má podávat na základě svých odborných znalostí posudek, teprve v průběhu trestního řízení a za jeho účelem. Používá při tom metody jako ohledání, studium spisů, použití exaktních metod. Naproti tomu svědek nabyl těchto znalostí bez souvislosti s trestním řízením. Může se samozřejmě také stát, že se osoba vedená v seznamu soudních znalců stane svědkem trestného činu, a to třeba i ve svém znaleckém oboru. Potom podle výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství č. 9/2004 ze dne 14. října 2004 jestliže osoba, která má zvláštní odborné znalosti, vnímala a posuzovala skutečnosti na základě těchto znalostí, ale bez souvislosti s trestním řízením (tedy jako očitý svědek události), bude vyslechnuta jako svědek. Jako znalec může působit jiná osoba, která má potřebné odborné znalosti. V praxi by určitě ale také mohl nastat problém, pokud by znalců v určitém specifickém oboru bylo málo, případně by byl jen jeden.

Návrh rekodifikace trestního řádu z roku 2008 počítal s úpravou výslechu zpracovatele odborného vyjádření jako tzv. odborného svědka, čímž by měly být odstraněny potíže vznikající v praxi, která kolísá mezi výslechem takového zpracovatele jako svědka nebo znalce.³

---

³ <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>, Věcný záměr. [online]. [cit. 2013-06-09].

h) V souvislosti s novelou trestního řádu s účinností od 1. 1. 2002 byla zpřísněna úprava neslučitelnosti výkonu činnosti advokáta a svědka v téže věci. Původní nevyhovující úprava, která stanovila, že ten, kdo je předvolán k hlavnímu líčení nebo k veřejnému zasedání jako svědek, nemůže být obhájcem, byla nahrazena odpovídajícím textem, podle něhož obhájcem nemůže být advokát, proti kterému je nebo bylo vedeno trestní stíhání, a v důsledku toho v řízení, ve kterém by měl vykonávat obhajobu, má postavení obviněného, svědka nebo zúčastněné osoby (§ 35 odst. 2), resp. že v trestním řízení nemůže být obhájcem advokát, který v něm vypovídá jako svědek, podává znalecký posudek nebo je činný jako tlumočník (§ 35 odst. 3).⁴

1.2.Způsobilost být svědkem

Trestní řád nijak nestanoví podmínky svědecké způsobilosti. Tato skutečnost je projevem zásady volného hodnocení důkazů, podle níž orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu (§2 odst. 6 trestního řádu). Svědky mohou tedy být jak osoby trestně odpovědné, tak i osoby trestně neodpovědné (zejména děti), osoby s vadami psychickými nebo fyzickými, ať rázu trvalého nebo přechodného, mohou to být naši státní občané, cizí státní občané, osoby bez státní příslušnosti, osoby příbuzné nebo v poměru podobném (podle § 100 odst. 1 trestního řádu), může jím být i poškozený v téže věci.

V průběhu trestního řízení by mohla vzniknout pochybnost, zda svědek byl zřetelně schopen vnímat jev, o kterém má svědčit, anebo řádně vypovídat o tom, co vnímal. Orgán činný v trestním řízení si tuto otázku sám vyřeší ad hoc. Záleží vždy na orgánu činném v trestním řízení, aby v každém jednotlivém případě posoudil duševní a fyzický stav dospělé osoby, popř. duševní a fyzický vývoj dítěte. K tomuto účelu má zvolit vhodnou formu přezkoumání způsobilosti svědka řádně vnímat a vypovídat.⁵

Jestliže se vyskytne závažné podezření, že je u svědka, jehož výpověď je pro rozhodnutí obzvláště důležitá, podstatně snížena schopnost správně vnímat nebo vypovídat, je možno vyšetřit i znalecky duševní stav svědka (§ 118 trestního řádu). Podle tohoto ustanovení ale není přípustné pozorování duševního stavu svědka ve zdravotnickém zařízení, tak jak to povoluje §116 odst.2 trestního řádu u obviněného.

---

⁴ Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol.: Trestní právo procesní. 5. Vydání. Praha: ASPI, 2008, 824 s., str. 318

⁵ Srov. Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol.: Trestní právo procesní. 5. Vydání. Praha: ASPI, 2008, 824 s., str. 319

2. Provádění důkazu svědeckou výpovědí

Svědecká výpověď je důležitým důkazním prostředkem; provádění tohoto důkazu se děje zejména výslechem svědka. Aby bylo možno použít svědeckou výpověď jako důkaz v trestním řízení, je třeba dodržovat určité postupy. V teorii i v trestním řádu je proto stanoveno množství pravidel týkajících se výslechu svědka.

Výslechem se nejprve rozumí kriminalistická metoda, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslychaných osob, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslychaného i vyslychajícího. Cílem výslechu je získání úplné a věrohodné výpovědi v zájmu zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (viz. § 2 odst. 5 věta první trestního zákona, jež je vyjádřením zásady materiální pravdy). Výsledkem výslechu je získání výpovědi svědka.⁶

Výslech svědka může dále provádět i jiný orgán činný v trestním řízení (podle § 12 odst. 1 trestního řádu se orgány činnými v trestním řízení rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán). Výslech svědka by měl být předem pečlivě připraven – orgán činný v trestním řízení by si měl předem stanovit záměry a cíle, otázky, postupy, metody a techniky výslechu. Vyslychající by si měl předem podrobně prostudovat veškerý dosavadní materiál o věci, aby si ujasnil cíl výslechu (zejména které otázky mají být svědkem objasněny), aby se seznámil s podrobnými informacemi o osobě svědka, aby si získal případné potřebné odborné vědomosti nutné k provádění výslechu (např. za pomoci konzultanta), a poté sestavil plán výslechu. Hlavním cílem výslechu je získat pokud možno pravdivou a úplnou výpověď.

Je třeba dbát toho, aby při výslechu svědka zejména v přípravném řízení byly dodrženy požadavky na kontradiktornost dokazování, jak vyplývají z čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. V citované Úmluvě je v článku 6 odst. 3 písm. d) uvedeno, že obviněný má právo vyslychat nebo dát vyslychat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě. Vystupuje-li tedy v řízení svědek, který obviněného usvědčuje, má mít obviněný nebo jeho obhájce v tomto řízení alespoň jednou možnost klást takovému svědku otázky.

---

⁶ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, 583 s., str. 303 a násl.

Základní pravidla výslechu svědka jsou uvedena v § 101 trestního řádu . Jde o zjištění totožnosti svědka, poučení svědka, včetně případu, kdy je vyslýchána jako svědek osoba mladší 15ti let, základní postup dotazování, zákaz některých otázek (viz. dále). Pro řízení před soudem se použijí také ustanovení § 211 (možnost a podmínky čtení protokolu o výpovědi svědka v hlavním líčení), § 212 (předestření dřívější výpovědi svědka k vysvětlení rozporů v jeho výpovědích), příp. § 215 (součinnost stran trestního řízení při dokazování v hlavním líčení).

Před výslechem svědka je třeba vždy zjistit jeho totožnost, jeho poměr k obviněnému, poučit jej o právu odepřít výpověď, a je-li toho třeba, též o zákazu výslechu nebo o možnosti postupu podle § 55 odst. 2, jakož i o tom, že je povinen vypovědět úplnou pravdu a nic nezamlčet. Dále musí být poučen o významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích křivé výpovědi (§ 175 TZ). Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než patnáct let, je třeba ji poučit přiměřeně jejímu věku.

K výslechu cizího státního příslušníka jako svědka:

*Samotná skutečnost, že svědek je cizím státním občanem a má trvalý pobyt v cizině, nemůže vést k závěru, že jej nelze vyslechnout před soudem pro nedosažitelnost ve smyslu § 211 odst. 2 písm. a) tr. ř.*⁷

Při provádění výslechu svědka je nutno postupovat podle těchto zásad⁸ :

- a) zjistit okolnosti významné pro posouzení věrohodnosti svědka (poměr k věci, k obviněnému, dalším stranám atd.). Zjištění těchto skutečností může mít vliv i na zaměření postupu při výslechu, na to, v jakém směru se bude snažit vyslýchající dotazy na svědka jeho výpověď doplnit, v čem ještě dále ji objasnit a z jakých hledisek;
- b) umožnit svědkovi souvislou výpověď o všem, co a odkud sám o věci ví. Na tomto základě se rozvíjí další výslech. Zachování souvislosti výpovědi vyžaduje, aby svědek při líčení události nebyl přerušován. Teprve potom se má přistoupit k výslechu otázkami, jestliže je třeba ověřit, doplnit nebo objasnit svědeckou výpověď, odstranit neúplnost, nejasnost, nebo rozpory, které se v ní vyskytly (§ 101 odst. 3);
- c) otázky, které vyslýchající klade svědkovi, musejí být jasné, stručné, prosté, určité a přímé. Musí spolu logicky souviset a vyslýcháného vést k tomu, aby vypovídal pravdu, případně tak, aby byly odstraněny rozpory nebo neúplnosti. Každá předchozí

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5.12.2001, sp.zn. 5 Tz 289/2001

⁸ Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol.: Trestní právo procesní. 5. Vydání. Praha: ASPI, 2008, 824 s., str. 325 - 326

otázka k téže věci musí připravovat další otázku, být logickým závěrem otázky předchozí a vést tak vyslychaného krok za krokem k objasnění věci. Formulovány mají být otázky tak, aby nutily svědka k vylíčení události, a ne tak, aby svědkovi napovídaly odpovědi a samy výpověď formulovaly a umožňovaly svědku popřípadě odpovídat jen ano nebo ne. Podle potřeby je třeba výpověď svědka po provedeném výsledku doplňovat, aby se odstranilo případné nedorozumění o povaze výpovědi; je možno vyzvat svědka, aby buď formulaci vyslychajícího potvrdil, anebo sdělil, v čem vyslychající výpověď nesprávně vysvětlil.

- d) Zakázány jsou otázky navádějící (sugestivní), tato zásada se při výslechu svědka uplatňuje ze stejných důvodů, jako u výslechu obviněného. O otázkách úskočných zákon výslovně ustanovení nemá.

Výpověď svědka je považována za velmi významnou, proto se zákonodárce určitými směrnicemi snaží, aby svědek nebyl ovlivněn třetími osobami, tedy zajistit její pravdivost a spolehlivost. Pamatováno je na to například v následujících ustanoveních:

- a) provádění výslechů svědků jednotlivě a v konkrétním případě i v nepřítomnosti svědků jiných nebo v nepřítomnosti obviněného (§ 209 odst. 1) a pokud je toho třeba, vhodně a účelně využít institutu utajení totožnosti a/nebo podoby svědka (§ 55 odst. 2 a § 101a, § 209)
- b) povinnost svědka svědčit ústně (nepřipouštějí se písemná svědectví a není dovoleno, aby svědek svoji výpověď předčítal z připraveného písemného nástinu; o přípustnosti, aby svědek nahlédl do písemných poznámek, srov. § 103 ve vztahu k § 93 odst. 1)
- c) ke zjištění pravosti rukopisu může být svědkovi přikázáno, aby napsal potřebný počet slov (§ 101 odst. 4)
- d) novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. přinesla nová ustanovení o provedení konfrontace (§ 104a a § 55 odst. 3) a rekognice (§ 104b a § 55 odst. 3), jako zvláštních druhů dokazování.
- e) o sepisování protokolu o výpovědi svědka platí přiměřeně úprava těchto otázek se zřetelem k výpovědi obviněného (§ 103)
- f) v odůvodněných případech přezkoumat svědkův duševní stav znalcem (§ 118)
- g) soud může u hlavního líčení číst protokol o dřívější výpovědi svědka, bylo-li zjištěno, že taková osoba byla předmětem násilí, zastrašování, podplácení, příslibů s cílem navést ji, aby nevyprávěla či vyprávěla křivě, nebo byl-li obsah výpovědi ovlivněn chováním obžalovaného nebo přítomné veřejnosti (§ 211 odst. 3 písmo b), c)).

Jednou z praktických otázek je otázka vhodnosti kopírování výpovědi svědka v protokolu. Obecná pravidla pro sepisování všech protokolů v trestním řízení jsou stanovena v § 55 a násl. trestního řádu, výslech svědka je pak dále rozveden § 101 a násl. trestního řádu. Mezi základní zásadu pořizování protokolu o výsledku patří autentičnost protokolu. V přípravném řízení je v podstatě možné jednu a tutéž osobu vyslechnout i několikrát různým způsobem ve stejné věci. Svědci, kteří jsou vyslýcháni v přípravném řízení vícekrát, zpravidla nechápou nutnost jejich dalšího výslechu a nejprve často odkazují na svoji předešlou výpověď či podané vysvětlení. Tento odkaz však nemůže mít žádného podstatného účinku a nemůže tak např. informacím obsaženým v protokole o podaném vysvětlení vtělit vlastnosti, které by stejný text měl, byl – li zahrnut v protokole o výsledku svědka. Tento uvedený „převod“ informací z úředního záznamu o podaném vysvětlení do protokolu o výsledku svědka tak musí vždy proběhnout tak, že dané informace vyslýchaná osoba zopakuje.⁹

Trestní řád zvlášť upravuje, jak postupovat při výslechu osob mladších než 15 let o okolnostech, jejichž ožívování v paměti by mohlo nepříznivě ovlivnit duševní a mravní vývoj takové osoby (§ 102). Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než patnáct let, je třeba výslech provádět zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat; k výslechu se přibere pedagog nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslýchané osoby přispěla k správnému vedení výslechu. Může-li to přispět k správnému provedení výslechu, mohou být přítomni i rodiče, jejichž přítomnost však nenahrazuje přibrání pedagoga nebo jiné kvalifikované osoby. Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. stanoví navíc, že osoby, které byly takto přibrány, mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušování nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslýchané osoby.

S ohledem na shora uvedené a s přihlédnutím k ustanovení § 160 odst. 4, je třeba výslech osoby mladší 15 let zpravidla považovat za neopakovatelný úkon. V dalším řízení by měla být taková osoba vyslechnuta znovu jen v nutných případech. Zákon sice výslovně stanoví, že řízení před soudem je možno na podkladě rozhodnutí soudu provést důkaz přečtením protokolu za podmínek uvedených v § 211 odst. 1 a 2 (§ 102 odst. 2), ovšem i pokud by toto zákon výslovně nestanovil, bylo by možno za podmínek § 211 odst. 2 písmo b) úkon provedený podle § 158a číst, neboť kromě neopakovatelnosti zákon jiné podmínky podmiňující provedení důkazu neklade. Osoba, která byla k výslechu přibrána, se podle potřeby vyslechne

---

⁹ Dostál, J.: Ctrl + C, CTRL + V. [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/ctrl-c-ctrl-v-83953.html>.

k správnosti a úplnosti zápisu, k způsobu, jímž byl výslech prováděn, jakož i k způsobu, jímž vyslýchaná osoba vypovídala (§ 102 odst. 2).

3. Práva a povinnosti svědka

Trestní řád stanoví práva svědka, jeho povinnosti a postup při provádění svědeckého důkazu.

Základní povinnosti svědka jsou:

1. Povinnost vypovídat , tj. povinnost svědčit v § 97 trestního řádu.
2. Povinnost podrobit se konfrontaci a rekognici (§ 104a, § 104b trestního řádu).
3. Povinnost podrobit se vyšetření duševního stavu znalcem (§ 118 trestního řádu), prohlídce těla, odběru krve nebo jiným obdobným úkonům spojeným se zásahem do tělesné integrity a úkonům vedoucím ke zjištění totožnosti svědka (§ 114 trestního řádu), povinnost napsat potřebný počet slov ke zjištění pravosti rukopisu (§ 101 odst. 4 trestního řádu).

Základní oprávnění svědka:

1. Právo odepřít výpověď (§ 100 trestního řádu a zejména jako obecná zásada v Listině základních práv a svobod, čl. 37 odst. 1), právo na respektování zákazu výslechu svědka (§ 99 trestního řádu).
2. Právo vypovídat ve svém mateřském jazyce, resp. jazyce, který ovládá, právo na zajištění přítomnosti tlumočníka (§ 2 odst. 14, § 28 trestního řádu) – toto není přímo specifické právo svědka, ale jde o projev obecné zásady vyjádřené v Listině základních práv a svobod, čl. 37 odst. 4.
3. Právo na právní pomoc - právo, aby jím zvolený advokát byl přítomen při výslechu svědka. Také v tomto případě jde o projev obecné zásady, a to práva na právní pomoc zakotveného v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.
4. Právo ohroženého svědka na poskytnutí informací o pobytu obviněného nebo odsouzeného (§ 44a trestního řádu).
5. Právo ohroženého svědka na poskytnutí ochrany (§ 55 odst. 2, § 209 trestního řádu, zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením).
6. Právo na svědečné (§ 104 trestního řádu).

3.1. Povinnost svědčit

Povinnost svědka vypovídat je v zásadě všeobecná (§97 trestního řádu).

Obsahem této povinnosti je

- a) dostavit se na předvolání k orgánu činnému v trestním řízení,
- b) vypovídat jako svědek.

Podmínkou povinnosti dostavit se je řádné předvolání (viz. § 98 trestního řádu). Povinnost dostavit se lze vynucovat jednak pořádkovou pokutou (§ 66 trestního řádu), jednak předvedením (§ 98 trestního řádu). Z povinnosti dostavit se jsou vyňaty jen osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva (§ 10). Dostavit se osobně musí tedy i osoby, jejichž výslech je zakázán nebo které mají právo výpověď odepřít.

Trestní řád stanoví nejen povinnost svědka vypovídat, ale uvádí výslovně také, o čem má svědek povinnost vypovídat: svědek je povinen vypovídat o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Svědka, který odpírá vypovídat bez důvodů uvedených v trestním řádu, lze opět nutit vypovídat uložením pořádkové pokuty podle § 66 trestního řádu. Opakované odepření vypovídat může být, pokud je vyjádřením nedůvěry svědka ve spravedlivé rozhodnutí soudu, urážlivým chováním vůči soudu ve smyslu znaků skutkové podstaty trestného činu pohrdání soudem podle § 336 trestního zákona. Zákonný znak tohoto trestného činu ("chová se urážlivě k soudu") je nutno posuzovat i v souvislosti se společenským významem tohoto státního orgánu a významem jeho rozhodnutí (srov. č. 54/1994 Sb. rozh. tr.).

Ohledně výpovědi příslušníka Policie ČR jako svědka se vyjádřil Nejvyšší soud takto:¹⁰

Příslušník Policie České republiky je povinen vypovídat jako svědek v trestním řízení i o skutečnostech, ohledně nichž je jinak podle § 115 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, povinen zachovávat mlčenlivost, tj. o skutečnostech, s nimiž se seznámil při plnění úkolů policie nebo v souvislosti s nimi a které v zájmu zabezpečení úkolů policie nebo v zájmu jiných osob vyžadují, aby zůstaly utajeny před nepovolanými osobami. Podle § 115 odst. 3 citovaného zákona se totiž policista nemůže dovolávat povinnosti mlčenlivosti mimo jiné vůči orgánům činným v trestním řízení, takže před svým výslechem nemusí být zproštěn této povinnosti podle § 115 odst. 4 citovaného zákona

---

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 7 Tdo 1429/2010, ze dne 12.1.2011

a neplatí u něj ani zákaz výslechu podle § 99 odst. 2 tr. ř. Toto se však netýká informací utajovaných podle zákona č. 412/2005 o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

Svědka má vypovídat o tom, co vnímal svými smysly. Jeho úkolem není vysvětlovat skutečnosti zjištěné jinými důkazy nebo provádět hodnocení vnímaných skutečností (srov. č. 18/1996 Sb. rozh. tr.). Postavení svědka je vytvořeno situací, kterou pozoroval, slyšel, vnímal.

Výpověď svědka (stejně jako výpověď obviněného) je ústním procesním úkonem.

3.2. Povinnost podrobit se konfrontaci a rekognici

Novelou trestního řádu z roku 2001 (zák. č. 265/2001 Sb.) bylo do trestního řádu zavedeno pět tzv. zvláštních způsobů dokazování, resp. samostatných důkazních prostředků; tedy úkonů, které jsou neodmyslitelně spjaté s vyšetřováním trestných činů, ale u nichž byl postup pro jejich provádění (do této novely trestního řádu) odvozován z ustanovení o výslechu, případně o ohledání. Zvláštními způsoby dokazování jsou konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě.

Konfrontace (§ 104a) je procesní úkon již dříve vyslechnutých osob, jejichž výpovědi v závažných okolnostech nesouhlasí, postavených tváří v tvář, kterým mají být odstraněny rozpory. Podstatou tohoto procesního úkonu je vytvoření psychologicky působící situace, která má napomoci zejména k odstranění nepravdivých nebo nepřesných tvrzení ve výpovědích zúčastněných osob. Cílem konfrontace není jen vyjasnění rozporů ve výpovědích osob, ale i možnost získání nových důkazů.

Osoby postavené tváří v tvář si mohou klást vzájemně otázky jen se souhlasem vyslyšajícího. Jinak pro konfrontaci platí ustanovení o výpovědi obviněného a o svědcích. Trestní řád nestanoví, mezi kolika osobami může být konfrontace provedena. Nauka i praxe doporučují postavit tváří v tvář zásadně jen dvě osoby.

Osobu mladší než patnáct let lze postavit tváří v tvář jen zcela výjimečně, jestliže je to pro objasnění věci nezbytně nutné. Je tomu tak proto, že například setkání oběti mladší patnácti let s pachatelem v případech sexuálních trestných činů může být mimořádnou psychickou zátěží pro oběť a může mít za následek i změnu původně pravdivé výpovědi z obavy ze msty

pachatele. V případě konfrontace osoby mladší patnácti let se přiměřeně užije ustanovení § 102. Tvář v tvář nelze z pochopitelných důvodů postavit svědka, jehož totožnost se utajuje z důvodů uvedených v § 55 odst. 2 (§ 104a odst. 5).

Je-li třeba po skončení konfrontace znovu vyslechnout konfrontované osoby, provede se jejich výslech odděleně. Konfrontace je neopakovatelný procesní úkon, který se použije výjimečně, pokud není možné závažné rozpory odstranit jinak. Proto také zákon stanoví (§ 104a odst. 7), že vzhledem k neopakovatelnosti konfrontace se tato zásadně provádí jen v řízení před soudem. Před podáním obžaloby lze konfrontaci provést jen výjimečně, pokud lze očekávat, že její provedení výrazněji přispěje k objasnění věci a stejného cíle nelze dosáhnout jinými prostředky. Průběh konfrontace je třeba protokolovat doslovně a v přímé řeči a zaznamenat i některé neverbální projevy. Protokol o konfrontaci musí obsahovat otázky a odpovědi na ně (srov. § 55 odst. 3).

Rekognice (§ 104b) je zvláštní procesní úkon záležející ve znovupoznání osob nebo věcí s cílem určit jejich totožnost. Znovupoznání objektu podle funkčních a pohybových znaků je založeno na vnímání sluchovém (znovupoznání osoby podle hlasu a řeči) nebo na vnímání zrakovém (znovupoznání osoby podle chůze, držení těla, gestikulace, mimiky). Podle § 104b odst. 1 je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím její totožnost, koná se rekognice.

V praxi se nejčastěji provádí rekognice, při které je poznávající osobou svědek. Zásadní význam má rekognice zejména v případech identifikace pachatele, jestliže oběť je zároveň jediným svědkem trestného činu. Rozdíl mezi rekognicí a výslechem je zejména v cíli rekognice, která slouží k identifikaci osob a věcí, v psychologických záležitostech rekognice a výslechu a v tom, že rekognice bude zpravidla neopakovatelný úkon.

Po ukončení rekognice se poznávající osoby (tj. podezřelý, obviněný nebo svědek) vyslechnou znovu, je-li třeba odstranit rozpor mezi jejich výpovědí a výsledky rekognice (§ 104b odst. 8).

Trestní řád zná i možnost provedení tzv. skryté rekognice, tj. takové, aby se poznávající osoba bezprostředně nesetkala s poznávanou osobou (§ 104b odst. 7). Důvodem pro takový postup může být například obava ztotožňující osoby předstoupit před poznávanou osobu, což může být obvyklé v případech závažné kriminality a organizovaného zločinu.

Poznáváná osoba (včetně obviněného) je povinna strpět provedení rekognice a může být přípustnými prostředky (předvedením, uložením pořádkové pokuty) donucována k účasti na rekognici. Je tomu tak proto, že rekognice je v podstatě úkonem, při kterém je obviněný nucen pouze k pasivnímu strpění poznávací procedury. Požadavky, které jsou na obviněného kladeny, nemají takový charakter, aby je bylo možné označit za donucování k sebeobviňování nebo sebeusvědčování. To je také rozdíl od ostatních zvláštních způsobů dokazování, které vyžadují aktivní součinnost obviněných (vyšetřovací pokus, rekonstrukce, проверка na místě), u nichž je výslovně v zákoně uvedeno, že k těmto úkonům nesmí být obviněný žádným způsobem donucován. Naproti tomu v případě, kdyby policejní orgán vyzval obviněného v rámci rekognice k hlasovému projevu, byl by takový postup v rozporu s právem obviněného neobviňovat sám sebe. Obviněný by byl nucen k aktivnímu jednání, jímž by se mohl sám usvědčit. V takovém případě může obviněný takové jednání odmítnout a policejní orgán jej musí předem poučit o tom, že to může odmítnout.

Rekognice je podle své povahy zásadně neopakovatelným úkonem a někdy také neodkladným úkonem (srov. č. 54/1990 a č. 32/2003 Sb. rozh. tr.). Proto trestní řád stanoví, že k jejímu průběhu se vždy přibere alespoň jedna osoba na věci nezúčastněná (§ 104b odst. 1), že osoba nebo věc, která má být poznána, nesmí být poznávající osobě před rekognicí ukázána (§ 104b odst. 2) a že její průběh je třeba náležitě dokumentovat (§ 55 odst. 3). Nedodržení těchto pravidel nebo dalších postupů stanovených trestním řádem může být podstatnou vadou provedené rekognice se všemi důsledky z toho vyplývajícími pro použitelnost tohoto důkazu v trestním řízení.

Oproti těmto dvěma zvláštním způsobům dokazování nesmí být svědek donucován k účasti na vyšetřovacím pokusu (svědek, který má právo odeprít výpověď – viz. § 104c odst. 4), rekonstrukci ani prověrce na místě.

Vyšetřovací pokus (§ 104c trestního řádu) je zvláštní procesní úkon, kterým se zjišťuje, ověřuje nebo upřesňuje, zda se určitá skutečnost stala nebo mohla stát určitým způsobem a za určitých podmínek.

Rekonstrukce (§ 104d) se koná, má-li být obnovena situace a okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.

Koná-li se rekonstrukce s dobrovolnou aktivní účastí podezřelého, obviněného nebo svědka, při jejím provádění nesmějí být tyto osoby usměrňovány ohledně svého počínání, které během rekonstrukce znázorňují nebo líčí (srov. č. 49/1968 - III. Sb. rozh. tr.).¹¹

Prověрка na místě (§ 104e) je specifický procesní úkon, který se užívá, je-li zapotřebí za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu. Na postup při prověrcce na místě se přiměřeně užijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu. To mimo jiné znamená, že podmínkou pro provedení tohoto úkonu je dobrovolná účast svědka, jehož výpověď se prověřuje, resp. jeho dobrovolná aktivní účast (svědek ze své vůle ukazuje místo, kde se měla událost odehrát, anebo místo, kde se mají nacházet hledané věci, demonstruje určitou činnost, o které vypovídal apod.).

3.3.Právo odepřít výpověď, právo na respektování zákazu výslechu svědka

Z povinnosti vypovídat jako svědek zná trestní řád některé výjimky. V některých případech platí přímo zákaz výslechu (§ 99), v jiných má vyslýchaný právo výpověď odepřít (§ 100). Další případy jsou uvedeny v Ústavě.

Tyto výjimky jsou odůvodněny především obsahem mezinárodních právních norem, resp. zájmem veřejným, zejména zájmem na zachování určitých informací v tajnosti (§ 99) a ve zvláště odůvodněných případech i zájmem soukromým (citovanými vztahy k blízkým osobám, nebezpečím trestního stíhání vlastního nebo blízkých osob - § 100).

Význam má toto rozlišování potud, že k zákazu výpovědi musí orgán provádějící výslech dbát z moci úřední, kdežto k případům odepření výpovědi přihlíží, jen jestliže oprávněný práva odepřít výpověď po řádném poučení použije.

K zákazu výpovědi musí orgán provádějící výslech dbát z moci úřední, kdežto k případům odepření výpovědi přihlíží, jen jestliže oprávněný práva odepřít výpověď použije. Z povinnosti vypovídat jsou podle tohoto vyňaty

1. osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva (§ 10) - ty nemají ani povinnost se dostavit;
2. osoby, jejichž výslech je zakázán (§ 99):

---

¹¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, 816 s., str. 414

Nikdo nesmí být vyslýchán jako svědek o okolnostech týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, jež je povinen zachovat v tajnosti, ledaže by byl této povinnosti příslušným orgánem zproštěn. Zproštění lze odepřít jen tehdy, jestliže by výpověď způsobila státu vážnou škodu; pokud by svou výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže by byl této povinnosti zproštěn příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má. Státem uloženou povinnost mlčenlivosti stanoví řada právních předpisů z nejrůznějších oborů (půjde např. o povinnost advokáta podle § 21 zák. č. 85/1996 Sb., povinnost poskytovatele zdravotních služeb a zdravotníky podle § 51 odst. 1 a 5 zákona č. 372/2011 o zdravotních službách, povinnost právnických a fyzických osob zajišťujících veřejnou komunikační síť nebo poskytujících službu elektronických komunikací a jejich zaměstnanců podle § 97 odst. 8 zák. č. 127/2005 Sb. apod.), ledaže by byl této povinnosti zproštěn příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má (např. zaměstnanec pošty odesílatelem a adresátem). Advokáta může zprostit povinné mlčenlivosti pouze klient (§ 21 odst. 2 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii). Pokud advokát není klientem zproštěn povinnosti mlčenlivosti, není oprávněn vypovídat v právním řízení ani jinak vyjít vůči komukoliv skutečnosti, které jsou předmětem advokátního tajemství.

Státem uznanou povinnost mlčenlivosti upravuje § 7 písmo f) zák. č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností. Zvláštním právem registrovaných církví a náboženských společností je zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství, je-li tato povinnost tradiční součástí církve nebo náboženské společnosti nejméně 50 let. Tím není dotčena povinnost překazit trestný čin podle § 367 trestního zákona.

Pokud tyto osoby nebyly zproštěny povinnosti zachovávat věc v tajnosti nebo povinnosti mlčenlivosti, nesmí být vyslýchány, i kdyby samy vypovídat chtěly;

3. osoby oprávněné odepřít výpověď (§ 100):
  - a) příbuzní obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh. Důvodem pro odepření výpovědi v tomto případě je samotná existence příbuzenského nebo jiného rodinného poměru. Právo odepřít výpověď se vztahuje na výpověď jako celek. O právu odepřít výpověď musí být svědek řádně poučen. Součástí řádného poučení o právu odepřít výpověď je označení skutku, jehož se má výpověď týkat, a po sdělení obvinění označení osoby obviněného, v jehož věci má svědek

vypovídat. Je-li stíháno více obviněných, je třeba označit všechny obviněné, v jejichž věci má svědek vypovídat, neboť bez toho nemůže svědek posoudit, zda má či nemá právo odepřít výpověď (srov. č. 3/1981, č. 9/1985 Sb. rozh. tr.).

- b) kdo by způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu nebo druhu nebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pociťoval jako újmu vlastní; odepřít výpověď může svědek jen v tom směru a pokud je tu právě uvedený důvod.

Nebezpečím trestního stíhání, které hrozí svědkovi v důsledku jeho výpovědi, se rozumí nejen stav hrozící možným trestním stíháním svědka, ale i trestní stíhání svědka již probíhající, ve vztahu k němuž by si svědek mohl svou výpovědí přitížit. Pokud by však stíhané jednání mohlo být u takového svědka posouzeno nikoli jako trestný čin, ale jako přestupek, a tuto skutečnost lze zjistit, aniž by byl porušen smysl uvedeného ustanovení, nemá svědek právo odmítnout vypovídat (srov. č. 21/2000 Sb. rozh. tr.).

Osoba, která byla původně spoluobviněná a u níž toto procesní postavení zaniklo vyloučením věci ze společného řízení (§ 23 odst. I), případně skončením trestního stíhání v důsledku jeho zastavení nebo v důsledku pravomocného rozsudku, se ve věci proti bývalému spoluobviněnému vyslechne jako svědek (č. 45/1979 Sb. rozh. tr.). Tato osoba si může přivodit zhoršení své situace na základě řízení o mimořádných opravných prostředcích. Proto by případně byla oprávněna odepřít vypovídat právě s poukazem na okolnost, že v úvahu přichází řízení o mimořádných opravných prostředcích.

4. poslanci a senátoři (čl. 28 Ústavy):

Poslanec a senátor má právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem svého mandátu, a to i poté, co přestal být poslancem nebo senátorem.

5. soudci Ústavního soudu (čl. 86 odst. 3 Ústavy):

Soudce Ústavního soudu má právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem své funkce, a to i poté, kdy přestal být soudcem Ústavního soudu.

Zákaz výslechu v případě uvedeném pod bodem 2. a právo odepřít vypovídat jako svědek v případech uvedených pod bodem 3. se nevztahuje na trestné činy, ohledně nichž trestní zákoník ukládá oznamovací povinnost - srov. § 99 odst. 3, § 100 odst. 3. Tímto ustanovením je

§ 168 tr. zák. Zákaz výslechu se nevztahuje dále na svědeckou výpověď o utajovaných informacích klasifikovaných ve zvláštním zákoně stupněm utajení "Důvěrné" nebo "Vyhrazené" (§ 99 odst. 3). Zvláštním zákonem se rozumí zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti.

O právu odepřít výpověď, a je-li toho třeba, i o zákazu výslechu je povinen vyslychající svědka poučit, a to v každém konkrétním případě a zásadně před zahájením tohoto procesního úkonu (§ 101 odst. 1).

O oprávněnosti odepření výpovědi rozhodne orgán, který svědka vyslychá. Ten, kdo odpírá výpověď, proto musí vyslychajícímu orgánu činnému v trestním řízení sdělit důvody, pro které tak činí. Nelze však na vyslychaném žádat, aby takové zdůvodnění bylo natolik podrobné, že by tím ustanovení o právu odepřít výpověď ztrácelo smysl. Judikatura se k této otázce vyjádřila v rozhodnutí č. 20/1984 - II. Sb, rozh. tr., ve kterém byla vyslovena zásada, že ustanovení § 100 odst. 1 trestního řádu o právu odepřít výpověď nelze obcházet rakovým způsobem, že vyšetřovatel přesto, že svědek oprávněně odepřel výpověď, se ho dotazuje na důvody a pohnutky odepření výpovědi a na skutečnosti, které měly být předmětem výslechu, a tyto skutečnosti potom uvede v písemném záznamu. Takový postup je nepřipustný a obsah takto nezákonně získané výpovědi nebo sdělení nelze použít jako důkaz.

K výkladu práva svědka odepřít výpověď z důvodů uvedených v ustanovení § 100 odst. 2 je důležitý náleží Ústavního soudu (sv. 9, roč. 98, Č. 150 Sb. n. a u.). Citovaný náleží Ústavního soudu zdůrazňuje, že právo svědka odepřít výpověď (za podmínek stanovených zákonem) je důsledkem ústavní ochrany proti sebeobviňování - čl. 37 odst. 1 Listiny ("Každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké"). Této ústavní zásadě je podle mínění Ústavního soudu třeba dát přednost před účelem trestního řízení, a to i tehdy, jestliže by to v tom kterém případě mohlo vést k důkazní nouzi. Jde o zcela subjektivní ústavně zaručené právo svědka, který v uvažovaných případech, po poučení poskytnutém mu orgánem veřejné moci, sám váží a rozhoduje, zda svého práva odepřít výpověď využije či nikoli, a to téměř výlučně podle okolností (důvodů), jak je sám cítí a vnímá. V tomto smyslu nernůže a nesmí být potenciálně ohrožený svědek ve svém rozhodování omezován či dokonce ke složení svědecké výpovědi nucen.

Podle přesvědčení Ústavního soudu ústavně chráněné právo svědka na odepření výpovědi pro nebezpečí trestního stíhání jeho nebo osob v zákoně vyjmenovaných není (na rozdíl od důvodů

spočívajících v příbuzenském či obdobném vztahu) absolutní. Absolutní v tom smyslu, že právo odepřít výpověď by se mělo vztahovat k výpovědi jako celku, jestliže zákon (§ 101 odst. 2 věta druhá trestního řádu) vyžaduje, aby na počátku výslechu byla dána svědkovi možnost, aby spontánně a souvisle vylíčil, co o věci ví, je mu tím současně umožněno, aby ve své výpovědi pominul to, co (ze zákonem stanoveného důvodu) pokládá pro sebe (nebo pro zákonem vyjmenované osoby) za nebezpečné. Teprve tehdy, jsou-li mu kladeny upřesňující otázky, přísluší mu oprávnění odpověď na ně odmítnout. Jakými okolnostmi odepření výpovědi svědek zdůvodní, záleží přirozeně zcela na něm samotném, z hlediska orgánu činného v trestním řízení půjde však (s ohledem na následné rozhodnutí) vždy o kvalitu informací, kterých se mu od svědka dostane. I zde však platí, že svědek nesmí být veden, tím méně donucován, aby odepření výpovědi zdůvodnil způsobem, jímž by se sám ve svém ústavně chráněném zájmu ohrozil.

Z povahy věci tak vyplývá, uvádí Ústavní soud, že kritéria důvodnosti odepření výpovědi jsou výrazně flexibilní a v rozhodovací praxi se mohou vzájemně významně lišit, takže je dostatečně vyčerpávajícím způsobem nelze vtěsnat do obecného pravidla. Vždy však musí platit, že při úvaze nad důvodností odepření výpovědi nelze od svědka odpírajícího výpověď vyžadovat takové údaje, které by ve své konkrétnosti mohly pro něho vytvořit takovou situaci, v níž by byl na svém ústavně zaručeném základním právu (čl. 37 odst. 1 Listiny) zkrácen nebo jen ohrožen.

Nadto nebezpečí trestního stíhání u svědka jako zákonný znak (zákonný důvod) pro odepření svědecké výpovědi neznamena, že by muselo jít jen o nebezpečí plynoucí pouze z okolností daných projednávanou trestní věcí, případně ze spojení s právní kvalifikací, jíž je projednáváný trestný čin ohrožen, ale může se vztahovat k okolnostem orgánům trestního řízení dosud zcela neznámým.

Základní otázkou proto je, jaké informace je svědek odpírající složení svědecké výpovědi povinen orgánu činnému v trestním řízení poskytnout, a v souvislosti s tím, jaká jsou procesní oprávnění soudu, má-li za to, že poskytnuté informace se jeví jako nevěrohodné nebo neúplné.

Trestní řád bližší a jednoznačnější kritéria neobsahuje. Za této situace Ústavní soud míní, že nezbyvá proto než zákaz sebeobvinění (nebezpečí trestního stíhání) v každé jednotlivé věci vyložit podle individuálních režimů a podmínek, z nichž k odepření výpovědi nebo její části dochází, a to pod zřetelným důrazem ústavně chráněného zákazu sebeobviňování, jemuž při případné kolizi s jinými zájmy je třeba dát přednost, uzavírá Ústavní soud.

Prohlášení svědka, pokud jde o právo odepřít výpověď, lze odvolat. Svědek, který vypovídal v přípravném řízení, může odepřít svědectví v hlavním líčení, a naopak. Odepře-li svědek oprávněně svědectví v hlavním líčení, lze číst protokol o jeho dřívější výpovědi za podmínek uvedených v § 211 odst. 4. Totéž platí, i pokud jde o veřejné zasedání o odvolání (§ 235 odst. 2). Odpírá-li svědek výpověď bez oprávnění, lze protokol o jeho výpovědi učiněné mimo hlavní líčení (veřejné zasedání) přečíst vždy (§ 211 odst. 3).

3.4.Právo na právní pomoc

Také svědek (stejně jako obviněný) má právo na právní pomoc, při všech stádiích trestního procesu. Tato skutečnost vyplývá přímo z ústavního práva, konkrétně z Listiny základních práv a svobod – čl. 37, odst. 1, 2. K tomuto tématu se vyjádřil Ústavní soud ve svém rozhodnutí č. 10/2005 takto:

Nedostatek výslovné právní úpravy v trestním řádu není důvodem odmítnutí práva na právní pomoc, neboť je garantováno v právním předpise vyšší právní síly takovým způsobem, že zde není dán žádný prostor pro jeho vyloučení obecnou úpravou. Takové právo totiž jak podle jazykového výkladu, tak vzhledem k podstatě a smyslu práva (tedy podle teleologického výkladu), přísluší každému občanu bez ohledu na jeho postavení v řízení či na charakter řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy. Lze připustit, že by obecná úprava mohla toto právo omezit, pokud by jeho absolutní výkon vedl k eliminaci jiných práv garantovaných ústavním pořádkem, avšak samotný fakt, že toto právo není v obecné úpravě ve vztahu ke svědkovi výslovně upraveno, nemůže vést k závěru, že svědek nemá právo na právní pomoc. Za situace, kdy právní úprava neobsahuje výslovný postup řešení určité problematiky, ale tuto situaci je možno řešit výkladem práva, je na místě samostatný postup orgánů činných v trestním řízení, nikoliv pasivní vyžadování pravidel a předpisů.

... I ze svědka se může stát osoba obviněná, k čemuž může rovněž dojít bezprostředně po ukončení výslechu. Ústavní soud v tomto případě nenašel důvodu, pro který by svědek, na rozdíl od osoby podávající vysvětlení, neměl právo na právní pomoc. Přitom ovšem v žádném případě nejde o to, že by orgán činný v trestním řízení měl za povinnost advokáta v každém případě zajistit anebo odkládat provedení svědecké výpovědi proto, že si svědek přeje mít u výslechu svého advokáta, ale pouze o povinnost toto zastoupení umožnit. Je věcí svědka, zda se rozhodne přijít k podání svědecké výpovědi v doprovodu svého právního zástupce, či sám.

3.5.Právo ohroženého svědka na poskytnutí ochrany

Nárůst organizovaného zločinu vedl i naše zákonodárce k přijetí úpravy chránící svědky nebo osoby jim blízké před újmou na zdraví nebo jiným vážným nebezpečím porušení jejich základních práv. Orgán činný v trestním řízení je povinen ochranu svědka zajistit. Taková ochrana však musí být v souladu se zásadou veřejného projednání věci, ve spojení se zásadou kontradiktorního řízení - tedy s právem vyjádřit se ke všem důkazům a mít možnost jejich verifikace z hlediska pravdivosti a věrohodnosti. Proto trestní řád stanoví podmínky, za kterých lze utajit totožnost i vzhled svědka (§ 55 odst. 2, § 101a a § 209). Tato právní úprava byla zavedena do našeho trestního řízení v r. 1993 zákonem č. 292/1993 a posléze novelizována zejména v důsledku nálezů Ústavního soudu (jedná se o institut tzv. “utajeného svědka”).

Jednou z citlivých otázek nejen dokazování v trestním řízení je ochrana svědků před pachateli trestných činů, zejména v případech organizovaného zločinu. V praxi nejsou výjimečné případy, kdy svědkové odmítají veřejně vypovídat z obavy o svou bezpečnost nebo bezpečnost svých blízkých zejména v případech závažných trestných činů.

Ochrana svědků může zahrnovat širokou škálu opatření a mechanismů od fyzické ochrany svědka a osob blízkých před zastrašováním a ohrožováním na životě, přes utajení identity svědka změnou jeho osobních dat, zaměstnání, umožnění žít na utajeném místě, přestěhování do zahraničí, až po speciální procesní pravidla při dokazování, například dokazování prostřednictvím videozáznamu s nahraným svědectvím, výslech za použití průmyslové televize, prostřednictvím jiné osoby, podáváním svědectví v jiné místnosti, než ve které je přítomen obviněný apod.

Při ochraně ohroženého svědka se střetávají protikladné požadavky: požadavek dostatečné ochrany svědka v případě, že mu hrozí reálné nebezpečí za to, že plní svou zákonnou povinnost svědčit, tedy i zájem na řádném odhalení a potrestání pachatelů trestných činů na straně jedné a procesní práva obviněného, mezi které náleží i právo “vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslechu svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě” (čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy) na straně druhé. Tento aspekt

“spravedlivého procesu” se nazývá “principem rovnosti zbraní” a Evropský soud mu přikládal vždy velký význam.¹²

3.5.1. Doporučení Rady Evropy v otázce ochrany svědků v trestním řízení

Rada Evropy, mezistátní organizace, jejímž členem Česká republika je, vydala dne 10. července 2003 pod číslem Rec(2003)13 doporučení Výboru ministrů k poskytování informací, týkajících se trestních řízení prostřednictvím médií:

Zásada 16. Ochrana svědků

*Totožnost svědků by neměla být odhalována, pokud k tomu svědek nedá předem svůj souhlas, nebo pokud identifikace svědka není ve veřejném zájmu, nebo pokud jeho svědectví již nebylo poskytnuto veřejnosti. Totožnost svědků by neměla být nikdy odhalena, pokud to ohrožuje jejich životy či bezpečí. Zvláštní zřetel je třeba brát na případy ochranných programů pro svědky, zejména v trestním řízení proti organizovanému zločinu nebo u trestných činů vůči příbuzným.*¹³

V České republice poskytování informací o trestním řízení upravuje § 8a trestního řádu:

(1) Při poskytování informací o své činnosti veřejnosti orgány činné v trestním řízení dbají na to, aby neohrozily objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, nezveřejnily o osobách zúčastněných na trestním řízení údaje, které přímo nesouvisejí s trestnou činností, a aby neporušily zásadu, že dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen (§ 2 odst. 2). V přípravném řízení nesmějí zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti osoby, proti které se vede trestní řízení, poškozeného, zúčastněné osoby a svědka.

(2) Při poskytování informací podle odstavce 1 orgány činné v trestním řízení zvláště dbají na ochranu osobních údajů a soukromí osob mladších 18 let.

(3) Orgány činné v trestním řízení informují o své činnosti veřejnost poskytováním informací podle odstavce 1 veřejným sdělovacím prostředkům; poskytnutí informací odeprou z důvodů ochrany zájmů uvedených v odstavcích 1 a 2. Vyhradí-li si v přípravném řízení státní zástupce právo poskytnout informace o určité trestní věci, může je policejní orgán poskytnout jen s jeho předchozím souhlasem.

¹² Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, 816 s., str. 404 - 405

¹³ V originále: *Principle 16 - Protection of witnesses: The identity of witnesses should not be disclosed, unless a witness has given his or her prior consent, the identification of a witness is of public concern, or the testimony has already been given in public. The identity of witnesses should never be disclosed where this endangers their lives or security. Due respect shall be paid to protection programmes for witnesses, especially in criminal proceedings against organised crime or crime within the family.*

Dalším doporučením Rady Evropy je doporučení Rec(2005)9 Výboru ministrů členským státům o ochraně svědků a osob spolupracujících s justice (přijaté Výborem ministrů dne 20. dubna 2005)

Obsahuje jednak obecné zásady, jednak zásady pro přijetí ochranných opatření a programů a také zásady mezinárodní spolupráce.

3.5.2. Současná právní úprava ochrany ohrožených osob

Současná právní úprava ochrany ohrožených osob, tedy i svědků má následující podobu:

1. Ochrana podle § 2 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky (tedy běžnou policejní činností).
2. Krátkodobá ochrana podle § 50 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky.
3. Institut utajeného svědka v § 55 odst. 2 trestního řádu.
4. Ochrana podle zvláštního zákona č. 137/2001 Sb., o ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.

3.5.3. Institut utajeného svědka

Podle § 55 odst. 2 trestního řádu nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědeckví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka. Jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení. Svědek se poučí o právu požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. Tato úprava respektuje požadavek minimalizace takového zásahu do jiného základního práva, když stanoví pouze subsidiární možnost aplikace zmíněného postupu, tj. nelze-li stejného cíle dosáhnout jinými opatřeními - důvodová zpráva uvádí např. organizační opatření policie. Zdůrazněna je též intenzita ohrožení (arg. “zřejmě” v § 55 odst. 2). Je-li třeba zajistit ochranu ohrožených osob, orgán činný v trestním řízení učiní bezodkladně všechna potřebná opatření.¹⁴

---

¹⁴ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, 816 s., str. 406

Otázkou odsouzení pachatele trestného činu pouze na základě výpovědí utajených svědků se opakovaně zabýval Evropský soud pro lidská práva (ESLP), a to z pohledu čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, který zní:

ČLÁNEK 6

Právo na spravedlivé řízení

1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

d. vyslychat nebo dát vyslychat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě;

Zpočátku ESLP nevyslovoval jednoznačné zobecňující stanovisko, zda je přípustné - z pohledu práva na spravedlivý proces - se opřít o svědectví utajených svědků, pouze konstatoval porušení čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy vzhledem k nemožnosti klást otázky svědkům svědčícím v neprospěch obhajoby.¹⁵

Později ESLP v rozhodnutí ve věci *Windisch v. Rakousko* ze dne 27. 9. 1990 konstatoval, že *veškeré důkazy musí být v zásadě provedeny v přítomnosti obviněného v rámci veřejného jednání s ohledem na kontradiktornost řízení. Nicméně použití výpovědi z předsoudního řízení coby důkazu není samo o sobě nekonzistentní s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písmo d) Evropské úmluvy za podmínky, že budou respektována práva obhajoby. Jako pravidlo platí, že obviněnému musí být poskytnuta přiměřená a náležitá možnost vyslychat svědka, ať už v okamžiku podání výpovědi svědka nebo v pozdějším stadiu řízení.* ESLP připomněl, že v tomto případě obě utajené svědkyně byly vyslechnuty pouze ve stadiu vyšetřování policisty, kteří poté v řízení před soudem o tomto vypovídali, nicméně ani jedna z utajených svědkyň nebyla soudem

---

¹⁵ Rozhodnutí ve věci *Kostovski v. Nizozemí* ze dne 20. 11. 1989

vyslechnuta a obviněný ani jeho obhájce neměli příležitost (byť o to opakovaně žádali) je vyslechnout .

ESLP také konstatoval, že soud (který navíc ani neznal identitu utajených svědkyň) nemohl sledovat chování svědkyň při kladení otázek v rámci výslechu, a nemohl si tedy ani učinit vlastní úsudek o jejich věrohodnosti. Sdělení policistů k této věci při soudním líčení nemůže být dle přesvědčení soudu adekvátní náhradou za přímé pozorování.

Zejména s ohledem na výše uvedené nedostatky ESLP konstatoval, že se v daném případě nejednalo o spravedlivý proces a že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písmo d) Evropské úmluvy.

ESLP také připomněl, že veškeré důkazy musí být v zásadě provedeny v přítomnosti obviněného v rámci veřejného jednání, a to s ohledem na požadavek kontradiktornosti řízení. Byť mohou existovat určité výjimky z tohoto pravidla, právo obviněného na obhajobu musí být zachováno. Čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písmeno d) Evropské úmluvy vyžadují, aby obviněnému byla poskytnuta přiměřená a náležitá možnost vyslyšet svědky proti sobě, ať už v okamžiku podání výpovědi svědka nebo v pozdějším stadiu řízení.¹⁶

Ve věci Van Mechelen a spol. v. Nizozemí ze dne 23. 4. 1997 ESLP ve svém rozhodnutí uvedl, že závěry nizozemských soudů byly z velké části nicméně ne zcela, založeny na výpovědích utajených policistů. Proto se zaměřil na zodpovězení otázky, zda svědectví utajených policistů bylo poskytnuto za podmínek, které zaručují právo obviněných na obhajobu a na spravedlivý proces. ESLP připomněl skutečnost, že vyšetřující soudce byl obeznámen se skutečnou identitou a funkčním zařazením všech utajených policistů, stejně jako s jejich soukromými a/nebo profesními důvody pro uchování identity v utajení, a dále také připomněl, že vyšetřující soudce zhodnotil věrohodnost jimi uváděných důvodů a osobní věrohodnost těchto svědků. ESLP také zhodnotil, že obhajobě byla plně poskytnuta příležitost klást otázky utajeným svědkům před vyšetřujícím soudcem, který mohl přímo sledovat jejich chování při zodpovídání otázek. ESLP připomněl také skutečnost, že výslech každého z utajených policistů trval několik hodin a že obhájci plně využili příležitosti klást utajeným svědkům otázky.

---

¹⁶ Rozhodnutí ve věci Lüdi v. Švýcarsko ze dne 15. 6. 1992

ESLP ve svém rozhodnutí uvedl, že čl. 6 Evropské úmluvy neposkytuje obviněným neomezené právo na zajištění přítomnosti svědků před soudem a že je běžně věcí národních soudů rozhodnout, zda je nezbytné nebo doporučitelné provést výslech svědka před soudem. Na rozdíl od situací, které byly řešeny v kauzách Kostovski, Windisch a Lüdi, utajení svědci byli v tomto případě vyslechnuti před vyšetřujícím soudcem, jehož nezávislost a nestrannost nebyla nijak rozporována, který byl obeznámen s identitou utajených svědků, jejich funkčním zařazením a důvody jejich přání zachování anonymity. ESLP také zdůraznil, že odsuzující rozsudek obviněných nebyl v tomto případě založen pouze na základě výpovědí utajených svědků. Kromě forenzních důkazů a záznamu telefonických rozhovorů mezi dvěma rodinnými příslušníky jednoho z obviněných, nizozemské soudy vycházely také z výpovědí svědků, jejichž identita nebyla utajována. S přihlédnutím ke všem okolnostem případu dospěl ESLP k závěru, že trestní řízení proti obviněným jako celek nebylo nespravedlivé.

V rozhodnutí ve věci Taal v. Estonsko¹⁷ bylo ze strany ESLP opětovně připomenuto, že odsuzující rozsudek nemůže být založen výlučně či v rozhodující míře na výpovědi utajeného svědka. Toto pravidlo bohužel nebylo v předmetné kauze ze strany estonských soudů respektováno. Odsuzující rozsudek byl založen v rozhodující míře na výpovědi utajeného svědka z přípravného řízení. Obhájci nebylo umožněno být přítomen při výpovědi utajeného svědka a ani v pozdějších stadiích trestního řízení mu nebylo umožněno klást utajenému svědkovi otázky. Porušení práva na spravedlivý proces a práva na obhajobu bylo v daném případě natolik zjevné, že ESLP v dané věci jednomyslně konstatoval porušení čl. 6 odst. 1 a odst. 3 Evropské úmluvy.

3.5.4. Zvláštní ustanovení o ochraně svědka v hlavním líčení

Jde-li o svědka, jemuž nebo osobě jemu blízké z podaného svědectví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí, předseda senátu učiní opatření vhodná k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka, případně vykáže obžalovaného po dobu výslechu svědka z jednací síně. Po návratu do jednací síně však musí být obžalovaný seznámen s obsahem výpovědi svědka, může se k ní vyjádřit, a aniž by se se svědkem setkal, může mu prostřednictvím předsedy senátu klást otázky. Jde-li o svědka, jehož totožnost má zůstat utajena (§ 55 odst. 2), učiní předseda senátu opatření, která znemožňují zjistit skutečnou totožnost svědka.

---

¹⁷ Rozhodnutí ve věci Taal v. Estonsko ze dne 22. 11. 2005

Ochrana je zde poskytována jak v případě, když už takovému svědkovi byla poskytnuta v přípravném řízení (§ 55 odst. 2, § 101a, § 165), tak i v případě, že potřeba poskytnout ochranu svědku se vyskytla až při nařízení hlavního líčení, například když svědek v přípravném řízení vyslechnut nebyl.

Konkrétní opatření a postupy, které předseda senátu zvolí, budou záviset na okolnostech konkrétního případu a zákon neuvádí ani demonstrativně taková opatření. Ochrana svědka ve smyslu § 209 je však jen výsečí širšího problému ochrany ohrožených svědků, resp. jejich blízkých po dobu trestního řízení, a podle potřeby i následně po jeho skončení.

Neshledá-li policejní orgán důvod k sepsání protokolu o výsledku způsobem uvedeným v § 55 odst. 2, ačkoliv se jej svědek domáhá a uvádí konkrétní skutečnosti, které podle něj takový postup sepsání protokolu odůvodňují, policejní orgán věc předloží státnímu zástupci, aby přezkoumal správnost jeho postupu. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, odloží výslech svědka do doby, než státní zástupce přijme opatření. V opačném případě svědka vyslechne a do přijetí opatření státního zástupce s protokolem nakládá tak, aby totožnost svědka zůstala utajena.

3.5.5. Ochrana svědků podle zvláštního zákona

Zvláštní zákon stanoví zvláštní způsob ochrany svědků a osob jim blízkých – jde o zákon č. 137/2001 Sb. o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Tento zákon s účinností od 1. 7. 2001 umožňuje poskytnout ohroženým osobám zvláštní ochranu a pomoc. Zvláštní ochrana a pomoc je soubor opatření zahrnující osobní ochranu, přestěhování chráněné osoby a sociální pomoc a zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby. Podrobnosti stanoví citovaný zákon.

Zákonem o ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, byla ochrana některých osob upravena podrobněji. Účelem tohoto zákona je upravit poskytování zvláštní ochrany a pomoci svědkovi a dalším osobám, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí (dále jen "ohrožená osoba"). Prostřednictvím zvláštní ochrany ohrožených osob má být zabráněno jejich nezákonnému ovlivňování ze strany obviněných a osob s nimi spolupracujících. Velkým problémem našeho trestního procesu jsou často bezvýsledná trestní řízení, kdy soud musí obviněného zprostit obžaloby pro nedostatek důkazů. Svědci se bojí svědčit, vyhýbají se své zákonné povinnosti dostavit se na předvolání

k výslechu, popřípadě křivě vypovídají, mění svoji výpověď nebo se vymlouvají na svoji špatnou paměť. Toto je způsobeno různými formami nezákonného nátlaku vůči svědkům a dalším osobám zúčastněným na trestním řízení, zejména vydíráním a ohrožováním jejich života a zdraví. Stejně nebezpečí hrozí i osobám jim blízkým. Účelem zákona je těmto negativním vlivům zamezit, neboť právo na život a právo na zdraví patří k základním právům každého občana a je povinností státu tato základní práva ochraňovat a nedopustit, aby byla porušována.

Institut zvláštní ochrany může být užitečný nejen z důvodu bezprostředního důkazního zisku v podobě usvědčující svědecké výpovědi, ale může také poskytnout policejním orgánům cenné informace, které umožní získat další důkazy a které mohou mít preventivní význam při odhalování organizovaného zločinu.

Podle ustanovení § 2 tohoto zákona se rozlišuje mezi osobami ohroženými a chráněnými.

Za ohroženou osobu se považuje osoba, která:

- a) podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení, nebo
- b) je znalcem nebo tlumočnickem anebo obhájcem, pokud obviněný, kterého jako obhájce zastupuje, vypovídal nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení, anebo
- c) je osobou blízkou osobě uvedené v písmenu a) nebo b).

Chráněnou osobou je ohrožená osoba, které je poskytována zvláštní ochrana a pomoc.

3.5.6. Systém ochrany svědka v trestním řízení z pohledu Policie ČR¹⁸

Ochrana občana nacházejícího se v trestním řízení v procesním postavení svědka, náleží mezi povinnosti státu, a to v souvislosti s povinností trestné činy a jejich pachatele zjišťovat a podle zákona spravedlivě trestat. Je zřejmé, že stát obecně vzato nedisponuje a nikdy nebude disponovat takovými prostředky, aby mohl zajistit plnou ochranu všech oznamovatelů, svědků a obětí trestných činů.

---

¹⁸ Zpracováno podle <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/svedek-trestneho-cinu/system-ochrany-oznamovatele-svedka-a-poskozeneho-v-trestnim-rizeni/>. [online]. [cit. 2013-06-09]

Protože policie není schopna zajistit plnou ochranu všech svědků v trestním řízení, řídí se především podle okolností, kterými jsou:

- nebezpečnost trestného činu, jehož se obsah svědecké výpovědi týká: čím je trestný čin nebezpečnější, tím větší důraz je kladen na ochranu oznamovatele, svědka nebo poškozeného,
- charakteristika (nebezpečnost) pachatele trestného činu, především zda se jedná o kriminálního recidivistu, příslušníka skupiny organizovaného zločinu a podobně,
- zda okolnosti nasvědčují tomu, že oznamovateli, svědkovi, poškozenému, nebo osobě jim blízkým v souvislosti s podáním svědectví hrozí újma na životě, zdraví, nebo jiné závažné nebezpečí
- podle předpokládané doby a způsobu zajištění ochrany svědka.

Absolutní právní nárok na ochranu oznamovatele, svědka a poškozeného v průběhu trestního řízení a po jeho skončení neexistuje. O druhu ochrany rozhodují příslušné orgány činné v trestním řízení. Na tomto úseku policejní činnosti existují tři různé režimy. Prvním režimem je obecný postup Policie ČR při krátkodobé ochraně oznamovatele, svědka a poškozeného v trestním řízení; druhým je postup při ochraně svědků s utajenou podobou a totožností (anonymní svědek), a konečně třetím je postup podle speciálního zákona na ochranu svědků.

Obecný postup Policie ČR při k ochraně svědků a poškozených v trestním řízení

Základní krátkodobý způsob ochrany svědka je obecně upraven zákonem o Policii ČR (viz § 2 odst. 1 písm. a) zákona číslo 273/2008 Sb., o Policii ČR) Ten uvádí, že „policie chrání bezpečnost osob a majetku“, a následně pak citovaný zákon v této souvislosti specifikuje jednotlivá práva a povinnosti policisty při výkonu služby. Žádné konkrétní ustanovení o ochraně svědků tento zákon však neobsahuje.

Postup Policie ČR při ochraně svědků a poškozených v trestním řízení s utajením podoby a totožnosti

Pokud je zvolen tento postup, je s veškerými písemnostmi vztahujícími se k podobě a totožnosti svědka nakládáno v režimu utajení na stupni VYHRAZENÉ. Veškeré písemnosti jsou proto uchovávány odděleně od trestního spisu. Soud svědka k podání výpovědi předvolává prostřednictvím příslušného policejního orgánu, který odpovídá za bezpečnost svědka, jehož je povinen předvést k jednání soudu tak, aby nedošlo k prozrazení jeho totožnosti a podoby, přičemž současně po celou dobu procesního úkonu odpovídá za bezpečnost svědka. Pokud

policejní orgán odmítne návrh svědka na utajení jeho podoby a totožnosti, má svědek právo navrhnout přezkoumání odůvodněnosti svého návrhu státním zástupcem, a to podle § 101a trestního řádu.

V praxi mohou orgány činné v trestním řízení při výslechu utajeného svědka postupovat různými technickými způsoby. V některých případech postačí pouhé utajení totožnosti svědka. V takovém případě může být svědek vyslýchán za přítomnosti obhájce. V případě utajování podoby je svědek vyslýchán v oddělené místnosti, přičemž obhájce je výslechu přítomen a může svědkovi pokládat otázky pouze prostřednictvím audiotechniky. Nejčastěji jsou v praxi obě místnosti propojeny prostřednictvím telefonu nastaveného na hlasitý příposlech a mikrofon. Pokud má být výslechu utajeného svědka přítomen obviněný, zejména pokud se jedná o úkon rekognice (znovupoznání) obviněného svědkem, pak je užíván demodulátor.

Policejní orgán odmítne postupovat podle § 55 odst. 2 trestního řádu zejména v případech, kdy je zřejmé, že obviněný dokáže ztotožnit svědka podle obsahu svědecké výpovědi.

Postup Policie ČR při ochraně svědků a poškozených v trestním řízení podle speciálního zákona

Dlouhodobá ochrana svědků a osob jim blízkých je v současnosti upravena speciálním zákonem (zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením). Zejména jde o svědky, u kterých byl sice zvolen způsob uvedený v § 55 odstavec 2 trestního řádu, avšak tato opatření jsou nedostatečná. V těchto případech není totožnost svědka utajována, ale zcela změněna a současně svědek a jeho rodina mění své bydliště, případně zaměstnání.

Osoby chráněné podle tohoto zákona musí být přiměřeně svému věku a rozumovým schopnostem informovány o nebezpečí, které jim hrozí a seznámeny se způsobem a podmínkami poskytování zvláštní ochrany a pomoci. Ochranu těchto svědků organizuje specializovaný útvar Policejního prezidia České republiky, který rovněž využívá možností mezinárodní policejní spolupráce.

3.5.7. Ochrana svědka: spáchání trestného činu na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti

Jistou formu ochrany svědka poskytuje též trestní právo hmotné. Spočívá v preventivním působení ustanovení trestního zákona v tom smyslu, že definice trestných činů pomáhají při formování pravidel řádného chování lidí ve společnosti, při utváření právního vědomí lidí a veřejného mínění.¹⁹

Ochrana svědka podle § 175 odst. 2 písm. e) trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) není vázána na jeho procesní postavení založené teprve např. aktem předvolání orgánem veřejné moci, který koná formální řízení, v němž má být svědek vyslechnut. Citované ustanovení ve skutečnosti poskytuje ochranu každé osobě, která se stala svědkem v materiálním smyslu, to znamená každé osobě, které je něco známo o skutkových okolnostech významných pro rozhodnutí orgánu veřejné moci. Zákonodárce jasně vymezil, že uvedené ochrany trestního zákoníku požívá každý svědek bez ohledu na povahu řízení, v němž jeho svědectví může být použito, event. v němž je podává.

Svědkem je každá osoba, která na podkladě svého vnímání disponuje poznatky o skutečnostech, jež jsou nebo mohou být podkladem rozhodnutí orgánu veřejné moci, a to bez ohledu na okolnost, zda byla nebo nebyla formálně předvolána k podání svědectví v řízení před orgánem veřejné moci. Pro úplnost je třeba dodat, že svědkem je i osoba, která je nositelem tzv. negativního svědectví, tj. osoba, která žádné poznatky nemá, pokud i to je pro rozhodnutí důležité. Osoba, která je v uvedeném materiálním smyslu svědkem, požívá ochrany citovaného ustanovení od počátku, to znamená od okamžiku, kdy svým vnímáním získala příslušné poznatky. V krajním případě přichází v úvahu i ochrana v době před jejich získáním, pokud by vydírání této osoby směřovalo k tomu, aby v budoucím řízení porušila svědeckou povinnost, a toto jednání bylo spácháno před tím, než vydíraná osoba poznatky získala.²⁰

Jestliže ustanovení § 175 odst. 2 písm. e) trestního zákoníku používá pojem „svědek“ v jeho obecné podobě, touto okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby poskytuje ochranu všem osobám majícím v materiálním smyslu postavení svědka bez ohledu na to, pro jaký typ řízení se

---

¹⁹ Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 584 s., str. 33-34

²⁰ Spáchání činu na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti, [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/spachani-cinu-na-svedkovi-v-souvislosti-s-vykonem-jeho-povinnosti-3730.html>

takové svědectví užije, resp. v jakém řízení tato osoba jako oběť trestného činu vydírání bude o svých poznatcích o tom, co vnímala svými smysly, vypovídat. Není proto pro naplnění § 175 odst. 2 písm. e) trestního zákoníku rozhodné, že i když bylo po přešetření orgány činnými v trestním řízení na základě svědkem podaného svědectví zjištěno, že nejde o trestný čin, ale že se bude jednat např. o přešupek, jenž bude šetřen v rámci správního řízení. I v takovém případě je naplněn uvedený kvalifikační znak podle § 175 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku. Podstatné pro jeho naplnění je kromě toho, že svědek (v materiálním smyslu) vnímal určité skutečnosti, o nichž může v příslušném řízení podat svědectví, také to, že je pachatelem za podmínek § 175 odst. 1 tr. zákoníku nucen, aby takové svědectví nepodával.²¹

3.5.8. Problematika subsidiarity aplikace institutu zvláštní ochrany svědka

Zvláštní ochrana a pomoc podle zákona o zvláštní ochraně svědka je pojímána jako velice nadstandardní způsob zajištění bezpečnosti ohrožených osob. K poskytnutí této ochrany může dojít pouze subsidiárně, tj. jen tehdy, nelze-li bezpečnost ohrožené osoby zajistit jiným způsobem (§ 1 odst. 2 tohoto zákona). V úvahu připadá ještě ochrana podle trestního řádu (zákon č. 141/1961 Sb.) a podle zákona o Policii České republiky (zákon č. 273/2008 Sb.).

Podle zákona o Policii ČR je úkolem policie sloužit veřejnosti a chránit bezpečnost osob²², nicméně na základě tohoto ustanovení chrání občany pouze svou běžnou policejní činností. Tento postup tedy není plně způsobilý osobám, kterým zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí, spolehlivě zajistit trvalou bezpečnost. O aplikaci zákona o Policii ČR lze uvažovat v těch případech, kdy s ohledem na okolnosti případu postačí krátkodobá ochrana svědka (§ 50 zákona o Policii ČR).²³ Jak patrné z výše uvedeného, zákon o Policii ČR jako jiný

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 789/2012, ze dne 12.9.2012

²² *Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu (dále jen „mezinárodní smlouva“).* (§ 2 zákona č. 273/2008 o Policii České republiky)

²³ § 50 Krátkodobá ochrana osoby

(1) Krátkodobou ochranou osoby se pro účely tohoto zákona rozumí opatření zahrnující

a) fyzickou ochranu,

b) dočasnou změnu pobytu osoby,

c) použití zabezpečovací techniky, nebo

d) poradensko-preventivní činnost.

(2) Krátkodobou ochranu osob poskytne policie v odůvodněných případech osobě, které zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí, avšak nelze jí poskytnout zvláštní ochranu osob nebo nejsou splněny podmínky zajišťování bezpečnosti osoby podle § 49 odst. 1 anebo podmínky ochrany osoby pověřené výkonem rozhodnutí podle § 21. Krátkodobá ochrana osob se v odůvodněných případech

způsob zajištění bezpečnosti ohrožené osoby v naprosté většině případů nebude přicházet v úvahu.

Právní úprava institutu utajeného svědka obsažená v trestním řádu umožňuje poskytnutí ochrany svědkovi utajením jeho identity při výslechu a jiných procesních úkonech trestního řízení. Ochrana svědka utajením jeho identity podle ustanovení § 55 odst. 2 trestního řádu ovšem může způsobovat různé problémy a nemusí být ve všech případech dostatečně účinná. V případech aplikace institutu utajeného svědka se objevovaly mj. tyto, jen stěží řešitelné problémy:²⁴

- 1) Utajením identity svědka v trestním řízení dochází k omezení práva obviněného na spravedlivý proces a práva na obhajobu. Takový postup nemusí být vždy nepřijatelný. Značné komplikace se však objevovaly v situacích, kdy svědectví utajeného svědka bylo jediným usvědčujícím důkazem proti obviněnému nebo kdy se obžaloba opírala v převážné míře o jeho výpověď. Podle výše zmiňované judikatury ESLP nemůže být odsouzení založeno výlučně ani v rozhodující míře na anonymních výpovědích. Pokud by odsuzující výrok soudu o vině obviněného byl založen výlučně nebo v převážné míře na výpovědi anonymního svědka, došlo by k porušení práva obviněného na spravedlivý proces.
- 2) Totožnost svědka se v některých případech nepodařilo utajit. Několikrát došlo různým způsobem k prozrazení identity utajeného svědka v důsledku závažného pochybení ze strany orgánů činných v trestním řízení. Dalším problémem je situace, kdy se utajený svědek prozradí obsahem své svědecké výpovědi. Obviněnému se může podařit vytipovat totožnost svědka z jeho výpovědi. Okruh osob, které přicházejí v úvahu jako svědci, je zpravidla omezený, neboť o skutečnostech důležitých pro trestní řízení ví často jen malý okruh lidí. Anonymní svědek sice např. v hlavním líčení vypovídá z jiné místnosti prostřednictvím zařízení modulujícího jeho hlas, ovšem vhodně kladené otázky obhájce mohou vést k prozrazení identity svědka. Každý další doplňující dotaz obhajoby a každá další informace ze strany utajeného svědka může zvyšovat toto riziko. Na druhou stranu svědek může odmítnout odpovědět na otázku, pokud usoudí, že by její zodpovězení mohlo vést k jeho prozrazení. Ovšem v tak vypjaté situaci může udělat chybu a prozradit se. Navíc v místnosti, ze které podává výpověď, nemůže být přítomen

---

poskytne také osobám blízkým osobě, které zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Krátkodobou ochranu nelze poskytovat bez souhlasu osoby, které má být poskytnuta.

(3) V případě bezprostředně hrozícího útoku na život nebo zdraví osoby poskytne policista této osobě předběžně fyzickou ochranu a informuje o tom útvar policie příslušný k zajišťování krátkodobé ochrany osob.

²⁴ Marini M.: Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka. Praha: Linde, 2008, 134 s., str. 88-89

policista, který by mu radil, jak vypovídat nebo na které otázky odpovědět a na které nikoliv. O to důležitější je zde úloha soudu, který je oprávněn nepřipustit takové dotazy ze strany obhajoby, z jejichž zodpovězení by mohlo vyplývat riziko prozrazení identity utajeného svědka. Pokud dojde k prozrazení identity svědka, nabízí se jako optimální řešení právě aplikace institutu zvláštní ochrany.

V některých případech institut utajeného svědka nelze aplikovat vůbec, neboť z výpovědi jednoznačně vyplývá, kdo proti obviněnému svědčí. V takovém případě, pokud jsou splněny všechny zákonné předpoklady, lze zvažovat aplikaci zákona o zvláštní ochraně svědka. Nezbytnou podmínkou aplikace institutu zvláštní ochrany není závažnost trestného činu (i když v naprosté většině případů bude tento institut aplikován pouze u závažných trestných činů, zejména u trestných činů spojených s organizovaným zločinem).

Texty zákona nedávají žádnou odpověď na výše zmiňovanou problematiku subsidiarity aplikace institutu zvláštní ochrany svědka. Vždy bude nutné postupovat s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu. Upřednostnění institutu zvláštní ochrany svědka před institutem utajeného svědka by bylo z pohledu práva obviněného na obhajobu ústavně konformnější, nicméně takový postup by v mnoha případech nemusel být ústavně konformní z pohledu práv svědka (např. z pohledu jeho práva na soukromý a rodinný život). Lze si jen stěží představit větší zásah do základních práva svobod svědka než nucenou relokaci jeho osoby a rodinných příslušníků do jiného státu, změnu totožnosti atd. S ohledem na faktický přístup státu k této problematice nelze než konstatovat, že aplikace institutu zvláštní ochrany svědka v současnosti přichází v úvahu pouze u těch nejzávažnějších případů.²⁵ Zákon o zvláštní ochraně svědka nabízí nadstandardní způsob ochrany tam, kde utajení identity svědka podle trestního řádu, popř. krátkodobá ochrana běžnou policejní činností podle zákona o Policii ČR nejsou dostatečné.

Hlavním nedostatkem platné právní úpravy ochrany svědka a dalších osob obsažené v trestním řádu patří nejasná úprava odtajnění utajovaného svědka. § 55 trestního řádu uvádí, že *pominou-li důvody pro utajení podoby svědka a oddělené vedení osobních údajů svědka, orgán, který v té době vede trestní řízení, zruší stupeň utajení těchto informací, připojí uvedené údaje k trestnímu spisu a podoba svědka ani údaje o jeho totožnosti se nadále neutajují*. Z textu zákona není zřejmé, jakým způsobem má orgán činný v trestním řízení rozhodnout. Díky tomu pak nemá utajený svědek možnost bránit se proti tomuto rozhodnutí jakýmkoli procesním prostředkem.

---

²⁵ Marini M.: Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka. Praha: Linde, 2008, 134 s., str. 94

4. Korunní svědek

Korunním svědkem se zpravidla rozumí pachatel trestného činu nebo spolupachatel trestného činu nebo účastník na trestném činu (obviněný), který uzavře s orgány činnými v trestním řízení dohodu o tom, že bude pravdivě vypovídat ve prospěch obžaloby a přispěje tak poskytnutím důkazně relevantních informací významným a rozhodným způsobem k odhalení trestného činu nebo k usvědčení pachatele, spolupachatele nebo účastníka, výměnou za státem udělené privilegium nestíhatelnosti, případně beztrestnosti ohledně vlastní spáchané trestné činnosti. Nejde tedy o pouhé snížení trestu, nýbrž o úplnou absenci tohoto trestu..

Tento obviněný by měl zcela výjimečným způsobem přispět k objasnění zvláště závažného trestného činu, spáchaného členem organizované skupiny nebo ve prospěch zločinného spolčení nebo k odhalení jeho pachatelů nebo k zamezení přípravy, pokusu nebo spáchání takového trestného činu, a o těchto skutečnostech podá úplnou a pravdivou výpověď.

Smyslem využití korunního svědka je především objektivita jeho svědecké výpovědi jakožto důkazního prostředku, pokud možno co nejméně deformovaná motivem vlastní obhajoby, jinak přirozené každému obviněnému. Tento institut by měl také zvýšit motivaci pachatelů závažné trestné činnosti k tomu, aby významnou měrou přispěli k odhalení této činnosti výměnou za snížení trestu nebo i za úplné zastavení trestního stíhání. Toto vše je vhodné k proniknutí do struktur zločineckých organizací, jejich rozbití a objasnění jimi páchané trestné činnosti.

Podstatou institutu korunního svědka je tedy formální dohoda mezi pachatelem trestného činu a státem spočívající v poskytnutí důkazně relevantních informací ze strany obviněného, které významným způsobem přispějí k usvědčení spolupachatelů zvláště závažné kriminality, a za to mu stát poskytne výhody v podobě beztrestnosti nebo jiného protiplnění, na které by obviněný jinak neměl nárok.²⁶

Při rozhodování o přiznání statusu korunního svědka se zvažují kritéria subsidiarity a proporcionality. Korunní svědek má v zásadě vždy odhalovat řádově závažnější trestnou činnost než je ta, kterou sám spáchal a ve vztahu ke které bude mít trestněprávní imunitu. A zájem státu na identifikaci, usvědčení a následném potrestání osob, které se podílejí na

---

²⁶ Chmelík, J.: Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi. *Kriminalistika*, 2005, ročník 8, č. 1, str. 72

páchání závažné organizované kriminality, by měl být podstatně vyšší než zájem státu na potrestání jednotlivce, který se podílel na páchání trestné činnosti.

V praxi může mít trestněprávní imunita korunního svědka jako odměna státu za jeho pomoc tří podoby, které se aplikují podle toho, v jaké fázi se pachatel rozhodl spolupracovat a stát se korunním svědkem. Jestliže ještě nebylo zahájeno jeho trestní stíhání, tak se ani nezahájí, pokud již zahájeno bylo, může být zastaveno bez dalšího nebo zastaveno podmíněně, a nakonec v úvahu přichází i varianta, kdy byl svědek odsouzen, ale od uloženého trestu se upustí.

V roce 2010 byl v Poslanecké sněmovně ČR projednáván návrh poslanců Martina Peciny, Jeronýma Tejce a dalších na vydání zákona, kterým by se měnil trestní řád takto:²⁷

„§ 173a

Zvláštní ustanovení o přerušení trestního stíhání

(1) V přípravném řízení může státní zástupce po předchozím písemném souhlasu nejvyššího státního zástupce přerušit trestní stíhání obviněného, jestliže to považuje za potřebné k objasnění zločinu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo k objasnění trestných činů pletich v insolvenčním řízení (§ 226 trestního zákoníku), sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256 trestního zákoníku), pletich při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 trestního zákoníku), pletich při veřejné dražbě (§ 258 trestního zákoníku), zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329 trestního zákoníku), přijetí úplatku (§ 331 trestního zákoníku), podplacení (§ 332 trestního zákoníku) a nepřímého úplatkářství (§ 333 trestního zákoníku) a obviněný

a) podá před státním zástupcem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění takového trestného činu, nebo jsou způsobilé zabránit pokusu nebo dokonání takového trestného činu, a zaváže se takovou výpověď podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem,

b) dozná se k trestnému činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,

---

²⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk č. 99/0 Novela z. o trestním řízení soudním (trestní řád)

c) zaváže se vydat prospěch, který mu náleží a který získal spácháním trestného činu uvedeného v doznání, a alespoň částečně podle svých možností nahradit škodu, pokud byla tímto trestným činem způsobena, nebo s poškozeným o náhradě této škody uzavře dohodu, anebo učiní jiná opatření k náhradě takové škody, a

d) prohlásí, že souhlasí s přerušением trestního stíhání.

(2) Při rozhodování podle odstavce 1 státní zástupce přihlédne zejména k povaze a závažnosti trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, v porovnání s povahou a závažností trestného činu uvedeného v doznání obviněného, k důkazům, které má v daném trestním řízení k dispozici, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.

(3) Trestní stíhání nelze přerušit,

a) byl-li trestný čin uvedený v doznání podle odstavce 1 písm. b) závažnější než trestný čin, k jehož objasnění se obviněný zavázal,

b) pokud se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, jako organizátor nebo návodce,

c) pokud trestným činem, uvedeným v doznání podle odstavce 1 písm. b), byla způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví, nebo

d) pokud obviněný splňuje podmínky stanovené pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 trestního zákoníku).

(4) Je-li o trestném činu obviněného, jehož trestní stíhání má být přerušeno, vedeno společné řízení s dalším spoluobviněným, vyloučí státní zástupce před rozhodnutím o přerušení trestního stíhání trestní stíhání obviněného ze společného řízení (§ 23 odst. 1).

(5) Státní zástupce v usnesení o přerušení trestního stíhání uvede rozsah a způsob vydání prospěchu a náhrady škody, ke kterým se obviněný zavázal. Ke splnění těchto povinností obviněnému stanoví lhůtu, kterou může z vážných důvodů prodloužit.

(6) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

2. Za § 173a se vkládají nové § 173b a § 173c, které včetně nadpisů znějí:

„§ 173b

Zvláštní ustanovení o zastavení trestního stíhání

(1) Státní zástupce po předchozím písemném souhlasu nejvyššího státního zástupce zastaví trestní stíhání obviněného, jehož trestní stíhání bylo přerušeno podle § 173a, jestliže tento obviněný

a) učinil v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď, ke které se zavázal, a tato výpověď významným způsobem přispěla k objasnění trestného činu uvedeného v § 173a odst. 1,

b) splnil povinnost podle § 173a odst. 1 písm. c) a

c) v době od doznání podle § 173a odst. 1 písm. b) se nedopustil úmyslného trestného činu.

(2) Nesplnil-li obviněný podmínky podle odstavce 1 nebo jsou-li dodatečně zjištěny skutečnosti, které by přerušování trestního stíhání podle § 173a vylučovaly, rozhodne státní zástupce, že se v trestním stíhání pokračuje.

(3) Zastavit trestní stíhání lze až po pravomocném skončení trestního stíhání ohledně trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, nikoli však dříve, než marně uplyne lhůta k podání dovolání, nebo až poté, co bylo o dovolání rozhodnuto.

(4) Proti usnesení o zastavení trestního stíhání nebo o pokračování trestního stíhání je přípustná stížnost, jež má v případě usnesení o zastavení trestního stíhání odkladný účinek.”

Právně tedy by tento nový institut zahrnoval

a) dočasné „přerušování trestního stíhání“ obviněného (pokud se přizná k činu a podá informace o organizované kriminalitě, zaváže se vydat prospěch a nahradit škodu) a následně úplné

b) „zastavení trestního stíhání“ obviněného (pokud podá svědectví, které významně přispěje k objasnění organizované kriminality, vydá prospěch a nahradí škody a nedopustil od přerušování stíhání žádného úmyslného trestného činu).

Dočasně přerušit i zastavit trestní stíhání z uvedených důvodů by mohl státní zástupce jen s předchozím písemným souhlasem nejvyššího státního zástupce.

Návrh zákona výslovně stanoví mantinely užití institutu přerušování trestního stíhání, tak aby ho nebylo možné přerušit pro trestný čin, který je závažnější než zločin k jehož objasnění se

obviněný zavázal, aby nebylo možné, aby se touto cestou vyhnul odpovědnosti ten, kdo čin zorganizoval či k němu navedl jiného, taktéž vylučuje případy, kdy následkem činu obviněného byla smrt či těžká újma na zdraví, a nakonec též vylučuje použití tohoto institutu v případech, kdy pachatel splňuje podmínky pro mimořádné zvýšení trestu. Dalším omezením je, že tohoto institutu může státní zástupce užít jen po předchozím písemném souhlasu nejvyššího státního zástupce, přičemž takového souhlasu bude znovu třeba i k zastavení trestního stíhání.

Navrhovaná úprava umožňuje státnímu zástupci stanovit obviněnému lhůtu pro vydání prospěchu a nahrazení škody, jakožto podmínek následného zastavení trestního stíhání a možnost obnovení přerušeno trestního stíhání při nesplnění těchto podmínek v této lhůtě. Stejně tak státnímu zástupci umožňuje obnovit stíhání obviněného pro porušení ostatních podmínek přerušeno trestního stíhání.

Po přerušeno trestního řízení by měl korunní svědek v řízení o zločinu, který se zavázal objasnit, postavení svědka.

Zmíněný poslanecký návrh zákona byl vyvinut zejména jako jedna z reakcí na vládní prohlášení o boji proti korupci po volbách do poslanecké sněmovny v roce 2010.²⁸

*Vláda prostřednictvím novely trestního zákona zpřísní tresty za korupční jednání, zejména u úředních osob. Vláda se zasadí o zpřesnění institutu spolupracujícího obviněného (korunního svědka) tak, aby bylo možné zejména v závažných případech organizovaného zločinu zajistit ve výjimečných případech i úplnou beztrestnost.*²⁹

Korupce jako závažný sociální a kriminální fenomén je v České republice opakovaně identifikována jako jeden z nejzávažnějších problémů české společnosti. Stojí v pozadí prakticky veškerého organizovaného zločinu a závažné hospodářské kriminality. Podporuje neefektivní nakládání či přímo rozkrádání veřejných prostředků a je i nástrojem nelegitimního ovlivňování politických procesů. Všechny průzkumy a odborné analýzy poukazují na korupci jako na

---

²⁸ Např. Programové prohlášení vlády, [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/programove-prohlaseni-vlady-74853/>; Koaliční smlouva mezi ODS a TOP 09, [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni-smlouva-74245/>; popř., [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni_smlouva_ods_top09_vv.pdf; Vláda pokračuje v boji proti korupci, [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-pokracuje-v-boji-proti-korupci-102455/>

²⁹ Programové prohlášení vlády, [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf

klíčový problém, jehož potlačením by mohlo dojít ke zlepšení i v celé řadě jiných oblastí života společnosti.

Spolupráce klíčových svědků při rozkrývání organizované kriminality všeho druhu, včetně té korupční, je zcela nezbytná pro efektivní boj s touto nebezpečnou formou kriminality, neboť všechny organizované kriminální skupiny se především vyznačují uzavřeností a vysokou mírou konspirace a neochotou osob proti těmto skupinám svědčit. Toto jasně potvrzují i příklady ze zahraničí, kde s institutem korunního svědka existuje již řada zkušeností (např. Francie, Itálie, Německo, Rakousko, Velká Británie, USA)³⁰. Je třeba taktéž zmínit, že k zavedení takovýchto institutů vyzývají i mezinárodní dokumenty. Jde jednak o Rezoluci Rady EU č. 497Y0111(01) z 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu, jednak o Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.

4.1. Přípustnost použití svědecké výpovědi tzv. korunního svědka³¹

Obecnými základními podmínkami přípustnosti použití svědecké výpovědi tzv. korunního svědka v trestním řízení jsou

- a) otevřený přístup prokuratury (státního zastupitelství) k dohodě s korunním svědkem a informování o jeho postavení v řízení,
- b) zaručení přístupu obhajoby k výslechu takového svědka, a to včetně možnosti mu klást potřebné otázky,
- c) informovanost soudů o takové dohodě a dostatečné přezkoumání výpovědi korunního svědka,
- d) podpoření tvrzení korunního svědka jinými důkazy (výpověď korunního svědka je tedy důležitým, ale ne jediným důkazem, na základě kterého dojde k odsouzení).

Přípuštění výpovědi korunního svědka tak může být odůvodněno použitím dostatečně uvážené kombinace výše uvedených skutečností.

K institutu korunního svědka považuje Nejvyšší soud za nutné dodat, že použití svědecké výpovědi učiněné výměnou za beztrestnost, nestíhatelnost nebo zmírnění trestu, může představovat zásah do práva na spravedlivý proces obviněného, vůči němuž takový korunní svědek vypovídá, a tedy porušení článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

³⁰ Kavěna, M., Burianová, T.: Právní úprava ochrany svědka v rámci trestního řízení a možnosti snížení trestu výměnou za spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Parlamentní institut, 2007, [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1&t=35>.

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 5 Tdo 280/2012, ze dne 13.6.2012

(č. 209/1992 Sb.; dále jen „Úmluva“). Jak dříve Komise pro lidská práva, tak dnes Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) zdůrazňuje, že použití výpovědi takového korunního svědka samo o sobě nedostačuje k tomu, aby k porušení práva na spravedlivý proces došlo, ale současně na druhé straně rozeznávají několik podmínek, za nichž je korunní svědek s Úmluvou slučitelný.

... Eventuální porušení článku 6 Úmluvy tak závisí vždy na konkrétních okolnostech toho kterého případu.³²

Bohužel vláda k výše uvedenému návrhu zákona o změně trestního řádu (sněmovní tisk č. 99) vydala nesouhlasné stanovisko z těchto důvodů:³³

1. Návrh nebral dostatečně v úvahu existující právní úpravu spolupracujícího obviněného v § 178a trestního řádu.
2. Vláda byla toho názoru, že navrhovaná úprava přerušení/zastavení trestního stínání za předchozího souhlasu nejvyššího státního zástupce by měla být nahrazena spíše soudní kontrolou využívání institutu korunního svědka.
3. Vláda zdůraznila, že považuje boj proti korupci a s korupčním prostředím za jednu ze svých základních priorit, jak to vyplývá z Programového prohlášení vlády. Připravuje tedy vlastní návrh novely trestního řádu, který má tuto právní úpravu obsahovat a která bude přihlížet i k názorům odborné veřejnosti.

Poslanecká sněmovna následně návrh zamítla v prvním čtení.³⁴ Zatím tedy stále v našem právním řádu institut korunního svědka nefiguruje, a to ani po debatách trvajících minimálně od roku 2003.

V trestním řádu a trestním zákoníku najdeme pouze instituty podobné institutu korunního svědka: spolupracující obviněný (§ 178a trestního řádu, trestní zákoník: § 39 Stanovení druhu a výměry trestu, § 41 Polehčující okolnosti, § 58 Mimořádné snížení trestu odnětí svobody); podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 trestního řádu), narovnání (§ 309 trestního řádu), podmíněné odložení podání návrhu na potrestání (§ 179g trestního řádu) (tzv. odklony).

Mezi hlavní nevýhody institutu korunního svědka mohou patřit

- nevěrohodnost výpovědi korunního svědka (viz. níže),

³² Usnesení Nejvyššího soudu ČR, č. 5 Tdo 280/2012-77 ze dne 13. června 2012

³³ Stanovisko vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 99/1)

³⁴ Usnesení PS ČR č. 366 ze dne 16. března 2011

- nejistota postavení korunního svědka (obviněný nemá ani po označení za korunního svědka jistotu, že dojde k přerušení nebo dokonce k zastavení trestního stíhání – arg. státní zástupce „může“ v navrhovaném § 173a odst. 1; možnost dodatečného zjištění skutečností, které by přerušení trestního stíhání podle § 173a vylučovaly - § 173b odst. 2),
- zasahování do ústavních principů (jedná se o zásadu rovnosti všech účastníků řízení, o zásadu spravedlivého procesu³⁵, o princip oficiality³⁶ a princip legality³⁷).

Věřohodnost výpovědi korunního svědka

Jedním z největších úskalí aplikace institutu korunního svědka, příp. spolupracujícího obviněného je jistě věrohodnost samotných osob obviněných a tudíž i jejich výpovědi. Tyto osoby mají řadu motivů pro to, aby lhaly při podávání svých výpovědí. Nesporný je motiv bagatelizování či zatajování svého vlastního podílu na trestné činnosti v neprospěch jiných osob, aby vypadaly lépe v očích orgánů činných v trestním řízení a dosáhly tak i z tohoto důvodu nižšího trestu, může jít i o případy msty, vyřizování účtů či dokonce konkurenčního boje. Navíc jde často o osoby velmi morálně narušené i s chorobným sklonem k lhavosti.³⁸

Orgán činný v trestním řízení by měl proto velmi opatrně vážit tyto důkazy. Na druhé straně by bylo krátkozraké takovou výpověď a priori brát jako lživou. Pokud totiž obviněný (pachatel) skutečně pravdivě vypovídat chce, může poskytnout o trestném činu nejspolehlivější informace a bylo by neúčelné jen z důvodu presumpce lživé výpovědi takový důkazní prostředek zcela odmítat.³⁹

³⁵ Kuchta, J.: Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu in Dávid, R., Sehnálek, D., Valdhans, J.: Dny práva – 2010 – Days of Law, Sborník příspěvků, Masarykova univerzita, 2010, [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/index.html.

³⁶ § 2 odst. 4 trestního řádu: *Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti.*

³⁷ § 2 odst. 3 trestního řádu: *Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.*

³⁸ Kuchta, J.: Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu in Dávid, R., Sehnálek, D., Valdhans, J.: Dny práva – 2010 – Days of Law, Sborník příspěvků, Masarykova univerzita, 2010, [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/index.html.

³⁹ Tamtéž

4.2. Spolupracující obviněný

Institutem nejpodobnějším institutu korunního svědka je tzv. spolupracující obviněný. V řízení o zločinu (úmyslný trestný čin, na nějž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí sazby minimálně 5 let⁴⁰) může státní zástupce v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího, jestliže obviněný

- a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobitelné významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,
- b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a
- c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný, a zároveň považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné. Posuzuje přitom povahu trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

Státní zástupce může v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání, v případě, že

- a) spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl,
- b) se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl,
- c) trestným činem nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt a
- d) nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 trestního zákona).

V tomto případě státní zástupce přihlíží ke všem okolnostem, které považuje za nezbytné, zejména povahu trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal; k míře, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny; k významu jeho výpovědi pro

---

⁴⁰ Podle § 14 odst. 2, 3 trestního zákona: *Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny.*

dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy; k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.

Před tím, než státní zástupce obviněného označí jako spolupracujícího, vyslechne ho zejména k obsahu oznámení a k jeho doznání. Obviněného také vyslechne k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu. Před výsledkem státní zástupce obviněného poučí o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky a také o tom, že jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší své závazky nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného.

Trestní zákon pamatuje na spolupracujícího obviněného v ustanoveních o snížení výměry trestu, konkrétně v § 39 Stanovení druhu a výměry trestu – soud přihlédne mimo jiné u pachatele, pokud byl označen jako spolupracující obviněný, též k tomu, jak významným způsobem přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. V § 41, písm. m) soud jako k polehčující okolnosti přihlédne zejména k tomu, že pachatel přispěl zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Též v § 58 Mimořádné snížení trestu odnětí svobody - soud sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby také pachateli označenému jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 trestního řádu.

Další podmínkou je, že spolupracující obviněný podal jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Soud přitom vezme také v úvahu povahu trestného činu uvedeného v jeho doznání v porovnání se zločinem spáchaným členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k jehož objasnění přispěl, dále význam takového jeho jednání, osobu pachatele a okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se podílel na takovém zločinu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním případně způsobil.

Od institutu korunního svědka se institut spolupracujícího obviněného odlišuje v těchto bodech:

Institut:	Korunní svědek	Spolupracující obviněný
Fáze trestního řízení:	Přerušeni tr. stíhání - přípravném řízení; Zastavení tr. stíhání – v řízení před soudem	V obžalobě
Kdo rozhodne:	Státní zástupce po předchozím souhlasu nejvyššího SZ	Státní zástupce
Získání imunity:	Před podáním obžaloby	V řízení před soudem
Podmínky:	Zločin na který zákon stanoví trest s horní hranicí nejméně 8 let, spáchaný členy org. skupiny	Zločin
	Dále u taxativně vyjmenovaných trestných činů	
	Závazek vydat prospěch a nahradit škodu	
	Souhlas s přerušeni trestního stíhání	Souhlas s označením jako spolupracující obviněný
Odměna pro obviněného:	Přerušeni trestního stíhání, možnost zastavení trestního stíhání po splnění podmínek	Možnost snížení výměry trestu až pod dolní hranici trestní sazby, uváženi polehčující okolnosti, možnost návrhu na upuštění od potrestání
Prostředky získání imunity:	Procesněprávní	Hmotněprávní

4.3. Institut korunního svědka v právním řádu Slovenské republiky

Na Slovensku je tento institut obsažen v trestním řádu (trestný poriadok) pod číslem 301/2005 Z.z. V jeho § 215 odst. 3⁴¹ najdeme možnost zastavení trestního stíhání proti obviněnému, který

⁴¹ § 215

Zastavenie trestného stíhania

...

(3) Prokurátor môže zastaviť trestné stíhanie proti obvinenému, ktorý sa významnou mierou podieľal na objasnení korupcie, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny alebo zločinu spáchaného organizovanou skupinou, zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou alebo na zistení alebo usvedčení páchatela tohto trestného činu a záujem spoločnosti na objasnení takého trestného činu prevyšuje záujem na trestnom stíhaní tohto obvineného pre taký trestný čin alebo pre iný trestný čin; zastaviť trestné stíhanie nie je možné voči organizátorovi, návodcovi alebo objednávateľovi trestného činu, na ktorého objasnení sa podieľal.

se významnou měrou podílel na objasnění některých závažných trestných činů nebo na zjištění nebo usvědčení pachatele těchto trestných činů. Zájem společnosti na objasnění takových trestných činů přitom má převyšovat zájem na trestním stíhání takového obviněného. Využití výhod korunního svědka nepřísluší organizátorovi, návodci nebo objednateli trestného činu.

Taxativní výčet trestných činů, u nichž přichází v úvahu postup podle § 215 odst. 3 slovenského trestního řádu obsahuje

- trestný čin korupce;
- trestný čin založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny;
- trestný čin založení, zosnování a podporování teroristické skupiny;
- zločin spáchaný organizovanou skupinou, zločineckou skupinou anebo teroristickou skupinou.

Od českého návrhu institutu korunního svědka se tedy odlišuje takto:

Zákon:	Trestní řád ČR (č. 141/1961 Sb.)	Trestný poriadok SR (č. 301/2005 Z.z.)
Kdo rozhodne:	Státní zástupce po pís. souhlasu nejvyššího státního zástupce	Státní zástupce (<i>prokurátor</i>) samostatně
Požadavek na převýšení spol. zájmu na objasnění tr. činu oproti zájmu na tr. stíhání jednotlivce:	Ne výslovně, pouze v § 173a odst. 2 st. zástupce přihlédne k povaze a závažnosti předmětných tr. činů (smysl úpravy zákona je v důvodové zprávě ⁴²)	Ano, výslovně
Závazek vydání prospěchu a náhrady škody:	Ano, výslovná podmínka	Ne
Proces:	Dvoustupňový: 1) přerušení tr. stíhání - § 173a 2) zastavení tr. stíhání po splnění podmínek - § 173 b	Jednostupňový – rovnou zastavení tr. stíhání dle § 215
Souhlas obviněného s přerušením/ zastavením tr. stíhání:	Ano, výslovná podmínka	Ne

⁴² Předkládaný návrh tedy vychází ze základní myšlenky, že zájem státu na rozbití zločinných struktur, do nichž je v důsledku jejich vysoké organizovanosti a přísně vynucované konspiraci obtížné proniknout, převyšuje zájem státu na postihu jednotlivce, který se přímo nebo nepřímo na trestné činnosti podílel, a který umožnil odhalení a usvědčení spolupachatelů, často i organizátorů a řídicích osob organizovaných skupin nebo jiných zločineckých organizací. (Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů; sněmovní tisk č. 99/0)

Možnost podání stížnosti proti usnesení:	Ano, obviněný i poškozený, a to proti usnesení v obou stupních procesu; má odkladný účinek, kromě stížnosti proti usnesení o pokračování tr. stíhání	Obviněný nemůže podat stížnost s odkladným účinkem, poškozený může. ⁴³
--	--	---

Česká a slovenská právní úprava se liší také ve formulaci trestných činů, u kterých je přípustné využití institutu korunního svědka. V podstatě jde ale u obou úprav o stejnou věc: boj proti korupci a organizovanému zločinu. Jak uvádí důvodová zpráva k návrhu českého zákona, obsahujícímu institut korunního svědka, je *tento institut v zájmu jeho efektivní aplikace použitelný u všech zločinů s minimální horní hranicí 8 let doplněné o výčet skutkových podstat s vysokým korupčním potenciálem*.⁴⁴

Slovenský trestní řád obsahuje také instituty podobné institutu korunního svědka, a to v § 205 dočasné odložení vznesení obvinění, v § 218 podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného a v § 228 přerušování trestního stíhání.

⁴³ § 215 odst. 6 *Obviněný a poškozený môžu proti uzneseniu o zastavení trestného stíhania okrem odseku 1 písm. f) a obviněný aj odseku 3 podať sťažnosť, ktorá má odkladný účinok.*

⁴⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů; sněmovní tisk č. 99/0

Shrnutí

V této diplomové práci se zabývám postavením svědka v trestním řízení. V první části definuji pojem svědka, zaměřuji se na procesněprávními aspekty postavení svědka a též na způsobilost být svědkem v trestním řízení. Ve druhé části se věnuji provádění důkazu svědeckou výpovědí, pravidlům výslechu svědka, včetně pravidlům výslechu svědků mladších 15 let.

Ve třetí části definuji práva a povinnosti svědka v trestním řízení, tak, jak vyplývají nejen z trestního řádu, ale i z ústavních principů. Zaměřuji se více na povinnost svědka vypovídat (svědčit), povinnost podrobit se konfrontaci a rekognici jako zvláštním druhům dokazování. Z oprávnění svědka se zaměřuji na právo svědka odepřít výpověď a na právo svědka na právní pomoc a zejména na právo svědka na poskytnutí ochrany. V této kapitole zohledňuji i doporučení Rady Evropy v otázce ochrany svědků v trestním řízení, srhnuji současnou právní úpravu ochrany ohrožených osob, včetně institutu utajeného svědka, zvláštního ustanovení o ochraně svědka v hlavním líčení a ochrany svědků podle zvláštního zákona. Pro přehlednější a pro praktické důsledky zahrnuji kapitolu o systému ochrany svědka v trestním řízení z pohledu Policie ČR. Nevynechávám ani hmotněprávní ochranu svědka v kapitole Ochrana svědka: spáchání trestného činu na svědkovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti. Zabývám se též otázkou problematiky subsidiarity aplikace institutu zvláštní ochrany svědka.

V poslední, čtvrté, části se zaměřuji na institut korunního svědka. Tento institut, ač zatím není součástí českého právního řádu, se mi zdá být důležitý i z hlediska veřejného života, a to konkrétně z pohledu proklamované snahy současné vlády o boj proti korupci. Korupce jako závažný sociální a kriminální fenomén je v České republice opakovaně identifikována jako jeden z nejzávažnějších problémů české společnosti. Stojí v pozadí prakticky veškerého organizovaného zločinu a závažné hospodářské kriminality. Podporuje neefektivní nakládání či přímo rozkrádání veřejných prostředků a je i nástrojem nelegitimního ovlivňování politického procesu. Všechny průzkumy a odborné analýzy poukazují na korupci jako na klíčový problém, jehož potlačením by mohlo dojít ke zlepšení i v celé řadě jiných oblastí života společnosti. To platí zejména v době ekonomické krize, kdy se veřejných prostředků nedostává ještě o něco více než v jiných dobách.

Efektivní boj proti organizovanému zločinu, který používá specifické a velmi nebezpečné způsoby páchaní trestné činnosti, vyžaduje také odpovídající speciální státní reakci, a to i v trestněprávní oblasti. Největším problémem v usvědčení pachatelů trestné činnosti páchané

členy organizované skupiny je především dokazování a důkazní nouze, v které se orgány činné v trestním řízení často ocitají. Jednou z možností řešení je zakotvení institutu tzv. korunního svědka do našeho právního řádu spolu s využíváním již existujících institutů (utajený svědek, spolupracující obviněný, zvláštní ochrana podle zákona č. 137/2001 Sb. - “program na ochranu svědků”), které by mohly přispět k účinnějšímu potírání organizovaného zločinu.

Implementací institutu korunního svědka by sice došlo k určitému prolomení zásad legality a oficiality trestního řízení ve prospěch zásady oportunity, přesto by však podle mého názoru měla převážit pragmatická myšlenka, že zájem státu na rozbití zločineckých struktur, do nichž je v důsledku jejich organizace a závazku mlčenlivosti obtížné v praxi proniknout, převyšuje zájem státu na postihu jednotlivce, který se přímo nebo nepřímo na trestné činnosti podílel, a který umožnil odhalení a usvědčení spolupachatelů, často i organizátorů a řídicích osob organizovaných skupin nebo jiných zločineckých organizací.

Mám za to, že limity použití institutu korunního svědka jsou v návrhu zákona dány velmi obezřetně (souhlas nejvyššího státního zástupce; taxativní výčet trestných činů; dvoustupňový proces; povinnost náhrady škody; povinnost státního zástupce posuzovat zejména povahu a závažnost trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, v porovnání s povahou a závažností trestného činu uvedeného v doznání obviněného; zákaz přerušování stíhání v závažných případech; možnost podání opravného prostředku), a proto bych se nebála zavedení tohoto institutu do našeho právního řádu.

Klíčová slova:

Trestní řízení; svědek; postavení svědka, ochrana svědka, korunní svědek

Key words:

Criminal proceeding; witness; position of a witness; security of a witness, crown witness (accomplice witness)

Seznam použité literatury a jiných zdrojů:

Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol.: Trestní právo procesní. 5. Vydání. Praha: ASPI, 2008, 824 s.

Dostál, J.: Ctrl + C, CTRL + V. Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/ctrl-c-ctrl-v-83953.html>

Chmelík, J.: Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi. Kriminalistika, 2005, ročník 8, č. 1, str. 72

Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, 816 s.

Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 3. vydání. Praha: Leges, 2012, 1280 s.

Kavěna, M., Burianová, T.: Právní úprava ochrany svědka v rámci trestního řízení a možnosti snížení trestu výměnou za spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Parlamentní institut, 2007. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1&t=35>

Kuchta, J.: Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu in Dávid, R., Sehnálek, D., Valdhans, J.: Dny práva – 2010 – Days of Law, Sborník příspěvků, Masarykova univerzita, 2010. Dostupné z http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/index.html

Marini, M.: Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, 134s.

Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, 583 s.

Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 584 s.

Judikatura:

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 7 Tdo 1429/2010, ze dne 12.1.2011

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5.12.2001, sp.zn. 5 Tz 289/2001

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 789/2012, ze dne 12.9.2012

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 5 Tdo 280/2012, ze dne 13.6.2012

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, č. 5 Tdo 280/2012-77 ze dne 13. června 2012

Rozhodnutí ve věci Kostovski v. Nizozemí ze dne 20. 11. 1989

Rozhodnutí ve věci Lüdi v. Švýcarsko ze dne 15. 6. 1992

Rozhodnutí ve věci Taal v. Estonsko ze dne 22. 11. 2005

Webové stránky:

<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>, Věcný záměr

<http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/svedek-trestneho-cinu/system-ochrany-oznamovatele-svedka-a-poskozeneho-v-trestnim-rizeni/>

<http://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/spachani-cinu-na-svedkovi-v-souvislosti-s-vykonem-jeho-povinnosti-3730.html>

<http://www.vlada.cz>

Dokumenty Poslanecké sněmovny České republiky:

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů; sněmovní tisk č. 99/0

Stanovisko vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů; sněmovní tisk č. 99/1

Usnesení PS ČR č. 366 ze dne 16.března 2011

English title: Problems of position of a witness in criminal proceedings

Resume

This diploma thesis deals with position of a witness in criminal proceeding. In the first part, I define a conception of a witness; I focus on legal process aspects of position of a witness and also on capability to act as a witness in criminal proceeding. In the second part, I give attention to performing evidence by witness, to rules of examination of a witness, including rules of examination of witnesses less than 15 years old.

In the third part, I define rights and duties of a witness in criminal proceedings as they result not only from Criminal Procedure Act but also from constitutional principles. I focus closer on witness' duty to testify, to liability to participate in confrontation and recognition (as special kinds of evidence). I also focus on some witnesses' rights: rights to deny giving testimony and right to legal help and mainly to right to afford security of a witness. In this chapter I also take into account recommendation of Council of Europe in question of protection of witnesses in criminal proceedings, I summarize contemporary legal treatment of protection of threatened persons, including institute of secret witness, special provision of security of a witness in trial and security of witnesses according to special act. For clearing up and for its practical effects I include chapter about system of protection of a witness in view of Police of Czech Republic. I do not miss even material-law prevention of a witness in the chapter "Protection of a witness: Committing of an offence to a witness in connection with performing his duty." I also deal with question of problems of subsidiarity of application of institute of special protection of a witness.

In the last, four part I focus on institute of crown witness (accomplice witness). This institute, even if it is not included into Czech legal system yet, seems to be important to me, even from view of public life, specifically from proclaimed effort of contemporary government about fight against corruption.

In the Czech Republic, corruption as serious social and criminal phenomenon is repeatedly identified as one of the most serious problem of the society. It stays in background of practically all the organized crime and serious economic criminality. It supports non-economical disposal of public resources or directly larceny of them and it is also instrument of non-legitimate interaction of political procedure. All researches and specialized analyses point at corruption to be key problem, by restraining that would become improvement also in all over the range life

areas of society. This has the value mainly in times of economic crises, when there are less public resources than in other times.

Effective fight against organized crime that uses specific and very dangerous kinds of committing crimes demands also corresponding special state reaction, also in criminal area. The greatest problem in proving guilty of perpetrators of crime committed by members of organized group is mainly process of evidence and failure of evidence which is often presented in criminal proceedings. One of possibilities of solution is implementation of institution of so called “crown witness” (accomplice witness) into our legal system together with use of existing institutes (secret witness, collaborating accused, special protection according to Act No. 137/2001 Coll. – “witnesses security program”) which would contribute to more effective fighting organized crime.

By implementation of the institute of crown witness (accomplice witness) could come to certain breach of principles of legality and officiality of criminal proceeding in behalf of principle of opportunity, nevertheless, there would in my opinion prevail pragmatic idea that state interest on destroying of criminal structures in which there is difficult to penetrate due to their organization and promise of silence prevails state interest on sanction of an individual who was directly or not directly involved in the crime and who made possible to find out co-offenders, even often organizers or managing persons of organized groups or other criminal organizations.

I believe that limits of use of the institute of crown witness (accomplice witness) are set in the act proposal very carefully (approval of general attorney, enumerated listing of crimes, two-degree procedure, duty to reparation, duty of accuser to judge mainly nature and gravity of crime to which has the accused obligated to clear up against nature and gravity of crime stated in his confession, prohibition of stopping of prosecution in serious cases, possibility of judicial remedy) so I would not be afraid of implementation of the institute into our legal system.

Key words:

Criminal proceeding; witness; position of a witness; security of a witness, crown witness (accomplice witness)